

Sisukord

TINGIMUSLIKKUSE KOHAPEALNE KONTROLL JA HINDAMINE (HINDAMISMAATRIKSID)	2
1. TOIDU- JA SÖÖDAOHUTUS KM 5	2
2. HORMOONIDE KASUTAMINE LOOMAKASVATUSES KM 6	30
3. LOOMADE HEAOLU KM 9-11	35
3.1 VASIKATE PIDAMISE MIINIMUMNÕUDED: KM 9	35
3.2 SIGADE PIDAMISE MIINIMUMNÕUDED: KM 10	41

TINGIMUSLIKKUSE KOHAPEALNE KONTROLL JA HINDAMINE (HINDAMISMAATRIKSID)

Mõisted

Karjaks loetakse loomatauditõrje seaduse tähenduses põllumajanduslooma või põllumajandusloomade rühma, keda peetakse ühes ettevõttes kui epidemioloogilist üksust. Kui ühes ettevõttes peetakse rohkem kui ühte karja, moodustab iga kari eraldi epidemioloogilise üksuse, millel on sama loomatervishoiualane staatus. PRIA andmebaasis on ühte epidemioloogilisse üksusesse kuuluvatel ehitistel või alal üks ja sama ehitise number.

Väike kari on kari, kus toimub esmatoodete tootmine isikliku tarbimise eesmärgil või väikeses koguses turustamise eesmärgil. Piirmääraks kuni 50 loomühikut.

Toetuste vähendamine:

- hooletusest tuleneva rikkumise korral
  - 3-4 punkti – 1%
  - 5-9 punkti – 3%
  - 10-13 punkti – 5%
  - 14-15 punkti – 10%
- esmase kordumise korral 10%
- tahtliku rikkumise korral 15-100%

1. TOIDU- JA SÖÖDAOHUTUS KM 5

Kohaldatakse põllumajandusliku tegevuse suhtes põllumajandusmaal ning elurikkust soodustava tegevuse suhtes toetusaluses erametsas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 178/2002 artiklid 14 ja 15, artikli 17 lõige 1 ning artiklid 18, 19 ja 20.¹

NÕUE 1 (KM 5, N 1): Turuleviidav toit peab olema ohutu inimese tervisele ning vastama õigusaktides sätestatud nõuetele.

[Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EÜ\) nr 178/2002 artikkel 14; toiduseaduse § 12 lõige 1.](#)

---

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 178/2002, millega sätestatakse toidualaste õigusnormide üldised põhimõtted ja nõuded, asutatakse Euroopa Toiduohutusamet ja kehtestatakse toidu ohutusega seotud menetlused (EÜT L 31, 01.02.2002, lk 1–24).

Toit on töödeldud, osaliselt töödeldud või töötlemata aine või toode, mis on mõeldud inimestele tarvitamiseks või mille puhul eeldatakse, et seda tarvitavad inimesed (näiteks liha- ja lihatooted, piim- ja piimatooted, nii toored kui ka töödeldud köögiviljad, pagaritooted, muna, mesi jne.)

Toidu alla ei kuulu sööt, elusloomad (välja arvatud juhul, kui need on ette valmistatud turuleviimiseks inimtoiduna), jäätmed.

Taimekaitsevahendite jääkide piirnormid kehtivad peale saagikoristust, aga ohutusnõuded kehtivad kogu aeg, st alates põllu ettevalmistamisest.

Toitu ei tohi turule viia, kui see ei ole ohutu. Ohutuks ei saa pidada toitu, mis on tervisele kahjulik ja inimtoiduks kõlbmatu. Näiteks on ohtlikud patogeensete mikroorganismidega või võõrkehadega saastunud toit (klaas, kivi, metall).

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub kõigile toidukäitlejatele, nii esmootjatele kui ka tunnustatud toidukäitlemisettevõtetele. Kohaldub ka esmootjatele, kes plaanivad loomi (näit. kalad, teod) toiduks turustada. Kohaldub ka väikeses koguses turustajale.

Nõue ei kohaldu neile, kes toodavad toitu oma tarbeks.

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Kontrollitakse kas toidukäitleja on turule viinud toitu, mis ei ole ohutu ning kas ettevõtte rakendab meetmeid ohutu toidu tootmiseks.

Loomsete esmatoodete tootmisega tegelevas üksuses kontrollitakse:

- toidu vastavust toidu suhtes kohaldatavatele erisätetele. Nõude eesmärk on kaitsta

tarbijaid tervisele kahjuliku ja vastuvõetamatu toidu eest ja seda kohaldatakse turule viidava toidu suhtes (nt. toidus võõrkehad, ohtlik kemikaal, erinevad saasteained jne).

- Üldiseid eeltingimusi nt. loomade pidamiseks, lüpsmiseks ja piima varumiseks, transpordiks.

Tootmisüksuseks võib olla piimafarm, munafarm, põllumassiiv, katmikala, kuivati, säilitamishoone, pakendamisruum, veovahend jne.

Rikkumine võib esineda kolmel erineval tasemel:

- Vähemtõsine rikkumine – turule on viidud ohtlikku toitu, mis ei ole põhjustanud tõsiseid tagajärgi (haiguspuhangud, terviseprobleemid, surm) ning ettevõtte rakendab kõiki meetmeid ohutu toidu tootmiseks
- Tõsine rikkumine – turule on viidud ohtlikku toitu, mis võib-olla on põhjustanud haiguspuhanguid, terviserikkeid ning ettevõtte ei rakenda kõiki meetmeid ohutu toidu tootmiseks
- Väga tõsine rikkumine – turule on viidud ohtlikku toitu, mis on põhjustanud tõsiseid haiguspuhanguid (haiguspuhangud, terviseprobleemid, surm) ning ettevõtte ei rakenda kõiki meetmeid ohutu toidu tootmiseks

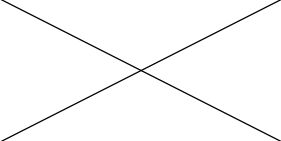
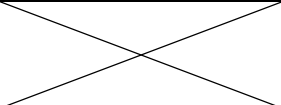
Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise laadi ning eiramiste põhjal.

Ulatus – hinnatakse rikkumise ulatust.

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Turule on viidud ohtlik toit, mis ei ole põhjustanud tõsiseid tagajärgi. Ettevõtte rakendab kõiki meetmeid ohutu toidu tootmiseks	Turule on viidud ohtlik toit, mis ei ole põhjustanud tõsiseid tagajärgi. Ettevõtte ei rakenda kõiki meetmeid ohutu toidu tootmiseks	Turule on viidud ohtlik toit, mis võib-olla on põhjustanud haiguspuhanguid/tervise rikkeid. Ettevõtte ei rakenda kõiki meetmeid ohutu toidu tootmiseks	Turule on viidud ohtlik toit, mis on põhjustanud tõsiseid tagajärgi. Ettevõtte ei rakendata meetmeid ohutu toidu tootmiseks
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
		Rikkumine on toimunud 1 tootmisüksuses	Rikkumine on toimunud 2 tootmisüksuses	Rikkumine on toimunud 3 või enamas tootmisüksuses
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
		Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev ja käitleja ei taha nõuet täita

Näide

Avastatakse, et ühe piimafarmi toorpiimast võetud proov on näiteks saastunud keemiliste ühenditega (nt. saastumine ravimijääkidega, pesemis- ja desinfitseerimisainete jääkidega, pestitsiididega jm.) või esinevad füüsilised ohud (kivid, klaas jm.) Rikkumisel ei olnud tõsiseid tagajärgi ning kontrollimisega polnud võimalik kindlaks teha saastumise allikat, sest ettevõtte rakendab kõiki meetmeid ohutu toidu tootmiseks. Rikkumine on toimunud ühes tootmisüksuses ja rikkumine on olnud ühekordne.

Tõsidus- Turule on viidud ohtlik toit, mis ei ole põhjustanud tõsiseid tagajärgi. Ettevõtte rakendab kõiki meetmeid ohutu toidu tootmiseks → 1 punkt

Ulatus- Rikkumine on toimunud ühes tootmisüksuses → 2 punkt

Püsivus- Rikkumine on olnud ühekordne → 2 punkt

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 1+2+2= 5 punkti.

NÕUE 2 (KM 5, N 2): Toidulooma söötmiseks kasutatav sööt peab olema ohutu inimese ja looma tervisele.

[Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EÜ\) nr 178/2002 artikkel 15;](#)

[Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EU\) nr 767/2009 artikli 4 lõiked 1 ja 3, artikli 6 lõige 1; söödaseaduse § 4 lõige 4;](#)

[põllumajandusministri 25. aprilli 2007. a määrus nr 66 „Soovimatute ainete loetelu ja nende sisalduse lubatud piirmäärad söödas“.](#)

Sööt on ohtlik, kui sellel on kahjulik mõju inimese või looma tervisele. Näiteks on ohtlikud patogeensete mikroorganismidega või võõrkehadega saastunud sööt (klaas, pakendid jt).

Kellele nõue kohaldub? Nõue kohaldub loomapidajale ja söödamaterjali tootjale ning turustajale (näiteks teraviljakasvataja, kes turustab saagi söödaks). Nõue kohaldub ka sööda väikeses koguses (5 tonni) turuleviijale, kes ei pea olema registreeritud toidu ja sööda käitlejate registris.

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Kontrollitakse, kas sööt on ohutu. Hinnatakse visuaalselt sööda (sh ka sisseostetud sööda) käitlemist, sealhulgas kas on välistatud sööda saastumine

Sööt ei tohi sisaldada järgmisi keelatud materjale:

1. fekaalid, uriin ja seedetrakti eraldatud sisu, mis saadakse seedetrakti tühjendamisel või eemaldamisel, sõltumata töötlemisviisist või lisanditest,
2. parkainega töödeldud toornahk, sealhulgas selle jäätmed,
3. seemned ja muu taimne paljundusmaterjal, mida on pärast koristust otstarbekohaselt töödeldud taimekaitsevahenditega, ning võimalikud kõrvalsaadused,
4. puit, sealhulgas saepuru või muud puidust saadud materjalid, mida on töödeldud puidukonservantidega,
5. igasugused linnareovee, olmereovee ja tööstusreovee töötlemise erinevate etappide käigus saadavad jäätmed, sõltumata sellest, kas neid jäätmeid on täiendavalt töödeldud või milline on reovee päritolu,
6. tahked olmejäätmed, nt majapidamisjäätmed,
7. toidu- ja söödatööstusest pärit toodete pakendid ja pakendite osad,
8. n-alkaanidel kasvatatud Candida pärmidest saadud valgutooted.

Sööt ei tohi sisaldada ka soovimatuid aineid üle lubatud piirmäära. Soovimatu aine on söödas sisalduv kahjulik aine või toode, mis on sinna lisandunud, tekkinud või sattunud sööda tootmise või keskkonna saastumise tõttu ning mille lubatust suurem sisaldus söödas on ohtlik inimese või looma tervisele või see halvendab loomakasvatuse saaduste omadusi.

Kui sööt sisaldab soovimatuid aineid üle lubatud piirmäära, siis sellist sööta ei tohi sööta ega soovimatu aine sisalduse vähendamiseks segada sama või muu söödaga.

Sööta ei tohi ka Salmonella spp-ga saastunud sööta.

Söödakäitleja on põhjendatud kahtluse korral, et sööt ei vasta söödaohutusnõuetele ja võib olla ohtlik inimese või looma tervisele, algatanud koheselt sööda käitlemisest eemaldamise ja teavitanud sellest viivitamata PTA-d ning on teinud PTA-ga koostööd.

Rikkumine võib esineda kolmel erineval tõsidusastmel:

- Vähemtõsine rikkumine - kui söötmissalas on näha söödaks keelatud materjale (nöörid, pakendid või pakendite osad, majapidamisjätmed jms)
- Tõsine rikkumine – kui eelnevate kontrollide käigus on võetud proove ja tuvastatud, et sööt sisaldab soovimatuid aineid üle lubatud piirnõrmi ja/või *Salmonella* spp-d ning seda saastunud sööta on söödetud.
- Väga tõsine rikkumine - saastunud sööda söötmine on põhjustanud loomadel tervisehäireid.

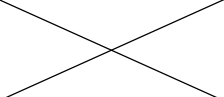
Rikkumise hindamine

*Tõsidus - lähtutakse sellest, millega sööt on saastunud (keelatud materjalid, soovimatud ained, *Salmonella* spp).*

Ulatuse - nõude rikkumise ulatuse hindamisel lähtutakse partiide arvust, mis on saastunud, kas saastunud sööta on söödetud või kas soovimatuid aineid sisaldavat sööta saanud loomi või loomade saadusi on turustatud.

Püsivus - hinnatakse, perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud.

Hindamismatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Ladustatud sööt on saastunud keelatud materjalidega	Keelatud materjalidega saastunud sööt on söötmissalas	Kontrollide käigus on kindlaks tehtud, et ettevõttes käideldav sööt sisaldab soovimatuid aineid üle lubatud piirnormi	Saastunud sööda söötmine on põhjustanud loomadel tervisehäireid
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Saastunud on 1 partii	Saastunud on rohkem kui üks partii	Saastunud partiid on loomadele söödetud	Saastunud söödaga söödetud loomi/loomade saadusi on turustatud
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
		Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev

Näide 1.

Avastatakse, et ladustamisalal on kilepakendi tükkidega saastunud segasööda hunnik (1 partii).

Loomapidaja ei ole veel segasööta loomadele söötnud.

Tõsidus- Ladustatud sööt on saastunud keelatud materjalidega → 1 punkti

Ulatus- Saastunud on 1 partii (1 hunnik) → 1 punkti

Püsivus- Rikkumine on ühekordne → 2 punkti

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 1+1+2= 4 punkti.

Näide 2

Kontrolli ette valmistades avastatakse, et sööda valdkonna ametniku poolt on söödast võetud proov teraviljast. Proov on hinnatud mittevastavaks, kuna sisaldab soovimatut ainet rukki tungalteraga üle lubatud piirnormi. Sööda valdkonna ametnik oli kontrollitavat sellest teavitanud ning saastunud sööta ei tohtinud söödaks kasutada. Kohapealse CC kontrolli käigus aga selgub, et seda sööta on kasutatud edasi. Kontrollitav pole loomi ega nende saadusi vahepeal turustanud.

Tõsidus- Kontrollide käigus on kindlaks tehtud, et ettevõttes käideldav sööt sisaldab soovimatuid aineid üle lubatud piirnormi ning ohtlikku sööta kasutati edasi → 3 punkti

Ulatus- Saastunud sööta on loomadele söödetud → 3 punkti

Püsivus- Rikkumine on korduv → 4 punkti

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 3+3+4= 10 punkti.

NÕUE 3 (KM 5, N 3): Esmatoodete tootmisega tegelevad toidukäitlejad peavad tagama suurimas võimalikus ulatuses esmatoodete kaitse saastumise eest, võttes arvesse esmatoodete mis tahes järgnevat töötlemist (tervisetõendi nõue).

[Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EÜ\) nr 852/2004 artikli 4 lõige 1 ning I lisa A-osa II jaotise lõiked 2 ja 3, lõike 4 punktid g, h ja j, lõike 5 punktid f ja h, lõige 5a; lõige 6; veterinaarseadus § 2 lõige 4.](#)

Kellele nõue kohaldub? Nõue kohaldub teavitatud esmatootjatele.

Antud nõuet ei kontrollita kui esmatooteid turustatakse otse tarbijale väikeses koguses või kasutatakse oma tarbeks.

Esmatoodete väike kogus on:

mitteloomsed esmatooted - kogus, mis turustatakse otse tarbijale (turul, talus kohapeal) või jaekaubandusettevõttele (pood, toitlustusettevõtte)

lehma toorpiim- kuni 100 liitrit päevas või kuni 700 kg nädalas

kitse toorpiim – kuni 20 kg päevas

ute toorpiim – kuni 10 kg päevas

kala – kuni 100 kg päevas

mesi – kuni 15 taru või mesilasperega majapidamisest või ettevõttest

munad – kuni 50 muneva linnuga majapidamisest või ettevõttest.

Esmatootmine – esmatoodete tootmine, pidamine või kasvatamine, kaasa arvatud saagikoristus, lüpsmine ja põllumajandusloomade kasvatamine enne tapmist (määrus (EÜ) nr 178/2002 artikkel 3 lõige 17).

Esmatootmine on mõiste, millega kirjeldatakse põllumajandusettevõttes või sellega sarnasel tasandil tehtavaid toiminguid, ning see hõlmab muu hulgas:

taimsete saaduste nagu teravilja, puuviljade, köögiviljade ja maitsetaimede kasvatamine ning nende vedu, ladustamine ja käitlemine (ilma nende laadi oluliselt muutmata) ja edasine vedu ettevõttesse;

toiduloomade kasvatamine ning sellega seotud toimingud;

lüpsmine ja piima hoiustamine;

munade tootmine ja korjamine tootja valdustes (välja arvatud munade pakkimine);

mee võtmine tarudest, vurritamine ning pakendamine mesiniku valdustes. Esmatootmiseks ei saa pidada tegevusi väljaspool mesiniku valdusi (nt mee vurritamine, pakendamine) ega teise mesiniku mee pakendamist või mee hulka lisandite (nt pähkliid, õietolm) lisamist.

Liha ei ole esmatoode!

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Tootmisüksuseks võib olla piimafarm, munafarm, põllumassiiv, katmikala, kuivati, säilitamishoone, pakendamisruum, veovahend jne.

Antud nõude osas kontrollitakse tervisetõendi olemasolu loomapidajal ja kõigil põllumajandusloomade ja loomsete saadustega vahetult kokkupuutuvatel isikutel.

Toidukäitlejad peavad järgima asjakohaseid meetmeid õhust, pinnasest, veest, söödast, väetistest, veterinaarravimitest, taimekaitsevahenditest ja biotsiididest ning jäätmete säilitamisest, käsitlemisest ja kõrvaldamisest tulenevate saastumise ohjamisest. Seadmeid, transpordivahendeid ja/või mahuteid, mida on kasutatud allergiat või talumatust põhjustava, määruse (EL) nr 1169/2011

II lisas osutatud teatava kindla aine või toote korjamiseks, veoks või ladustamiseks, ei tohi kasutada mis tahes sellise toiduaine korjamiseks, veoks ega ladustamiseks, mis ei sisalda asjaomast ainet või toodet, välja arvatud juhul, kui kõnealused seadmed, transpordivahendid ja/või mahutid on eelnevalt puhastatud ja miinimumnõudena on kontrollitud, et need ei sisalda asjaomase aine või toote nähtavaid jääke.

Kontrollitakse loomseteesmatoodete tootmisega tegelevas üksuses: bioohutusmeetmete rakendamist ehk peab vältima toiduga edasikanduvate nakkushaiguste sissetoomist ja levikut.

Antud nõude osas kontrollitakse loomsete esmatoodete tootmisega tegelevas üksuses: bioohutusmeetmete rakendamist ehk peab vältima toiduga edasikanduvate nakkushaiguste sissetoomist ja levikut. (852/2004 II jaotise punkti 4 alapunkt h).

Söödalisandite ja veterinaarravimite õiget kasutamist (852/2004 II jaotise punkti 4 alapunkt j) kontrollitakse nõuete 16 ja 8 hindamise kaudu

Antud nõuet on võimalik hinnata ka kui:

esmatooted ei ole veel tekkinud (nt teravili veel koristamata)

esmatooted on juba realiseeritud (nt teravili on maha müüdud)

esmatooted hoiustatakse teise käitleja juures (nt teravilja hoiustatakse teise ettevõtte kuivatis), sel juhul on teine ettevõtte teavitatud toidukäitleja.

Rikkumine võib esineda kahel erineval tasemel:

- Tõsine rikkumine – esmatooted ei ole kaitstud saastumise eest jäätmete ja ohtlike ainetega
- Väga tõsine rikkumine – esmatooted ei ole kaitstud saastumise eest jäätmete ja ohtlike ainetega ning esmatooted on juba saastunud.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise laadi ning eiramiste põhjal.

Ulatus – hinnatakse rikkumise ulatust.

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Loomapidajal puudub tervisetõend		Esmatooted ei ole kaitstud saastumise eest	Esmatooted ei ole kaitstud saastumise eest ning tooted on juba saastunud
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on toimunud ühes tootmisüksuses		Rikkumine on toimunud 2 tootmisüksuses	Rikkumine on toimunud 3 või enam tootmisüksuses
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Rikkumine on koheselt kõrvaldatav	Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev ja käitleja ei taha nõuet täita

Näide

Avastatakse, et ühes piimafarmis rikutakse nt. ohtlike ainete või jäätmete käitlemise korda ja antud rikkumise kestvust ei ole võimalik kindlaks määrata ja käitleja ei taha nõuet täita.

Tõsidus- Esmatooted ei ole kaitstud saastumise eest → 3 punkti

Ulatus- Rikkumine on toimunud ühes tootmisüksuses → 2 punkti

Püsivus- Rikkumine on olnud pidev ja käitleja ei taha nõuet täita → 4 punkti

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 3+2+4= 9 punkti.

NÕUE 4 (KM 5, N 4): Esmatoodete tootmisega tegelevad toidukäitlejad peavad pidama arvestust ja säilitama andmeid asjakohasel viisil ja asjakohase aja jooksul ohtude ohjamiseks võetud meetmete kohta.

[Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EÜ\) nr 852/2004 I lisa A-osa III jaotise lõige 7, lõike 8 punktid a, b, d ja e, lõike 9 punktid a ja c.](#)

Kellele nõue kohaldub? Teavitatud taimse toidu esmatootjatele. Tootmisüksuseks võib olla põllumassiiv, katmikala, kuivati, säilitamishoone, pakendamisruum, veovahend jne.

Antud nõuet ei kontrollita kui esmatooteid turustatakse otse tarbijale väikeses koguses või kasutatakse oma tarbeks.

Esmatoodete väike kogus on:

mitteloomsed esmatooted- kogus, mis turustatakse otse tarbijale (turul, talus kohapeal) või jaekaubandusettevõttele (pood, toitlustusettevõtte).

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Antud nõude täitmist kontrollitakse ainult taimsete esmatoodete tootmisega tegelevas üksuses. Loomsete esmatoodete tootmisega tegelevas üksuses kontrollitakse arvestust nõuete 11, 14 ja 19 all.

Toidukäitlejad peavad pidama arvestust ja säilitama andmed asjakohasel viisil ja asjakohase aja jooksul ohtude ohjamiseks võetud meetmete kohta vastavalt toidukäitlemisettevõtte laadile ja suurusele. Toidukäitlejad peavad tegema neis arvepidamistes sisalduva asjaomase teabe kättesaadavaks pädevale asutusele.

Taimsete toodete tootmisega või vastava saagi kogumisega tegelevad toidukäitlejad peavad säilitama andmed eelkõige taimekaitsevahendite ja biotsiidide mis tahes kasutamise kohta ning taimedest võetud proove või muid proove kasutades tehtud asjakohaste analüüside inimese seisukohast tähtsate tulemuste kohta.

Toidukäitlejaid võivad arvestuse pidamisel abistada muud isikud, näiteks veterinaarid, agronoomid ja talumajapidamistehnikud

Rikkumine võib esineda kolmel erineval tasemel:

- Vähemtõsine rikkumine – arvestust peetakse aga mitte järjepidevalt
- Tõsine rikkumine – arvestust ei peeta
- Väga tõsine rikkumine – arvestust ei peeta ja on esitatud teadlikult valeandmeid

Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise laadi ning eiramiste põhjal.

Ulatus – hinnatakse rikkumise ulatust.

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud.

Hindamismatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
		Arvestust peetakse aga mitte järjepidevalt	Arvestust ei peeta	Arvestust ei peeta ja on esitatud teadlikult valeandmeid
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on toimunud ühes tootmisüksuses	Rikkumine on toimunud 2 tootmisüksuses	Rikkumine on toimunud 3 tootmisüksuses	Rikkumine on toimunud 4 või enam tootmisüksuses
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
		Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev ja käitleja ei taha nõuet täita

Näide: Esmatootja on käesoleval aastal võtnud proove pestitsiidide jääkide analüüsimiseks kartulist, kurkidest ja tomatitest. Tomatite ja kurkide pestitsiidide jääkide sisaldus oli üle normi, kuid ettevõttel puudub sellekohane arvestus, kuna protokollid on ära visatud.

Tõsidus: Arvestust ei peeta → 3 punkti.

Ulatus: Rikkumine on toimunud kahes tootmisüksuses → 2 punkti.

Püsivus: Rikkumine on ühekordne → 2 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 3+2+2= 7 punkti.

NÕUE 5 (KM 5 N 5): Toorpiim peab olema nõuetekohane ja pärinema kliiniliselt tervetelt loomadelt. Lüpsiseadmed ja ruumid, kus piima hoitakse, käsitsetakse või jahutatakse on paigaldatud ja ehitatud piima saastumisohtu maksimaalselt piiravalt. Lüpsimine sooritatakse hügieeniliselt. Vahetult pärast lüpsi tuleb piim hoida puhtas kohas, mis on projekteeritud ja varustatud saastamist vältivalt.

[Põllumajandusministri 15. juuni 2006. a määruse nr 71 „Toorpiima käitlemise hügieeninõuded“ § 2 lõiked 3 ja 4, § 4 lõiked 2 ja 3 ning § 5 lõiked 3, 6 ja 7.](#) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 853/2004 lisa III jao IX peatüki I osa III

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub toorpiima turustajale, kes turustab toorpiima heakskiidetud kokkuostjale või töötlejale, otse tarbijale või jaekaubandusettevõttele. Antud nõue ei kohaldu väikeses koguses otse tarbijale turustamiseks mõeldud toorpiima käitlemisel (st. toorpiima turustatakse väikeses koguses üksnes piimatootmisettevõttest tarbijale) ega oma tarbeks kasutatava toorpiima osas.

Käitlejal on kohustus teavitada pädevat asutust ja rakendada asjakohaseid meetmeid kui toorpiim ei vasta eeltoodud punktides kirjeldatud nõuetele

Erand: Siseriiklikult on Eestis erandiks käitlejad, kes turustavad toorpiima väikeses koguses piimatootmisettevõttest otse tarbijale ja nemad toorpiima nõuetekohasust ei tõenda (toorpiimale analüüsi ei teosta).

Üksikproovi tulemus ei ole mikroorganismide üldarvu ja somaatiliste rakkude arvu osas nõude rikkumise aluseks. Nõude rikkumise aluseks on mikroorganismide üldarvu ja somaatiliste rakkude arvu geomeetrilise keskmise ületamine määruse (EÜ) nr 853/2004 III lisa IX jao

I peatüki III osa kohaselt ja määruse 2019/627 artikli 50 mõistes.

Kui toiduks turustatav toorpiim ei vasta loomset päritolu toidu hügieeni määruses kehtestatud kriteeriumidele somaatiliste rakkude arvu või mikroorganismide arvu osas ja toidukäitleja ei ole parandanud olukorda kolme kuu jooksul alates pädeva asutuse esimesest teavitamisest kriteeriumidele mittevastavuse kohta, peatatakse tootmisettevõttest toorpiima tarnimine või väljastatakse eriluba ja kohaldatakse selle suhtes toorpiima töötlemist ja kasutamist käsitlevaid nõudeid rahvatervise kaitsmiseks. Lisaks vormistatakse KM nõude rikkumine.

Toorpiima otseturustamisel loetakse nõude rikkumiseks, kui on ületatud *Staphylococcus aureus*'ele kehtestatud piirnorm.

Antibiootiliste jääkainete esinemist loetakse nõude rikkumiseks kui on tõendatud antibiootiliste jääkainete esinemine (Delvotest SP-NT) EPJ piimalabori poolt analüüsitud proovis või on tegemist riikliku järelevalve käigus võetud proovi mittenõuetekohasusega (kromatograafiline uuring) ja on tõendatud oht inimese tervisele.

Toorpiimale kohaldatud kriteeriumide täitmise kontrollil ei arvestata hinnangu andmisel olukordi, mis võivad tuleneda vääramatust jõust nt. torm, mis põhjustas elektrikatkestuse ja seetõttu ületati geomeetriline keskmine nt. mikroorganismide üldarvu osas.

Rikkumist ei tohi käsitleda ebaolulisena, kui nõude mittetäitmine on toonud kaasa otsese ohu inimese tervisele. Hindamismatriksis võetakse hinnangu andmisel aluseks antibiootikumide jääkkontsentratsioonide esinemise toorpiimas üle lubatud piirmäära. Hindamise üheks kriteeriumiks on EPJ piimalabori poolt analüüsitud proovi või riikliku järelevalve käigus võetud proovi tulemus (nt. Delvotest + tõendatud ravimijäägi määramiseni välja nt. seireproovi korral).

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Kontroll toimub piimafarmis kohapeal PTA poolt. EPJ piimalaborist laekunud teatiste analüüsi toimub vastava regiooni järelevalveametniku poolt ja kontroll viiakse tema poolt läbi piimafarmis kohapeal.

Toorpiim peab pärinema loomadelt:

kes ei ilmuta inimestele piima kaudu kanduda võivate nakkushaiguste sümptomeid;
 kelle üldine tervislik seisukord on hea, kes ei saasta piima;
 kellele pole manustatud keelatud aineid ega tooteid ning kes pole saanud keelatud ravi;
 kelle suhtes, kui neile on manustatud lubatud tooteid või aineid, on järgitud ettenähtud keeluaegu;
 pole kehtestatud kitsendusi zoonooside valdkonnas.

Piima hoidmise ruumid peavad olema kaitstud kahjurite eest, olema piisavalt eraldatud ruumidest, kus hoitakse loomi ja vajadusel omama sobilikke külmutusseadmeid. Piimaga ettenähtud korras kokkupuutuvate seadmete pinnad peavad olema kergesti puhastatavad ja vajaduse korral desinfitseeritavad ning neid tuleb hoida heas korras. Sellised pinnad tuleb pärast kasutamist puhastada ja vajaduse korral desinfitseerida. Lüpsmine sooritatakse hügieeniliselt (st. enne lüpsi alustamist on nidad, udar ja külgnevad osad puhtad; loomad, kellele rakendatakse raviprotseduure, mille kaudu võivad piimasse kanduda jääkained, on eraldusmärgistatud ja selliselt loomadelt saadud piima ei kasutata inimtoiduks enne ettenähtud keeluaaja lõppu). Vahetult pärast lüpsi hoitakse piim piima hoidmise ruumis nõutaval temperatuuril. Piim tuleb peale lüpsi viivitamata jahutada temperatuurini 8 °C igapäevase kogumise puhul või temperatuurini mitte üle 6 °C, kui kogumine ei toimu iga päev. Transpordi ajal tuleb külmaahel säilitada.

Märkus: Temperatuurinõudeid ei esitata, kui piim töödeldakse kahe tunni jooksul alates lüpsmisest või kõrgem temperatuur on vajalik teatavate piimatoodete valmistamisega seotud tehnoloogilistel põhjustel ja pädev asutus lubab seda.

Toorpiima nõuetekohasuse hindamisel käsitletakse realselt toorpiimas fikseeritud mikroorganismide üldarvu ning somaatiliste rakkude arvu geomeetrilist keskmist juhul kui uuringud teostatakse EPJi piimalaboratooriumi poolt. Need piimatootmissettevõtted, kes toorpiimauuringuid EPJi piimalaboris ei teosta, tõendavad toorpiima nõuetekohasust katseprotokolli(de) esitamisega.

Katseprotokolli(de) esitamist ei nõuta väikeses koguses toorpiima otseturustajatelt, kes realiseerivad toorpiima oma piimakäitlemissettevõttest kohapealt või kasutavad toorpiima ainult oma pere tarbeks.

Kriteeriumid lehma toorpiima turustamisel:

- mikroorganismide üldarv temperatuuril 30 ° C (ml kohta)
 Nõue: ≤ 100 000 (libisev geomeetriline keskmine üle kahe kuu, vähemalt kaks proovi kuu kohta);
- somaatiliste rakkude arv (ml kohta)
 Nõue: ≤ 400 000 (libisev geomeetriline keskmine üle kolme kuu, vähemalt üks proov kuu kohta);

Kriteeriumid teiste liikide toorpiima puhul:

- mikroorganismide üldarv temperatuuril 30 ° C (ml kohta)
 Nõue: ≤ 1 500 000 (libisev geomeetriline keskmine üle kahe kuu, vähemalt kaks proovi kuu kohta);

Üldnõue toorpiima turustamisel:

- toorpiim ei sisalda antibiootilisi jääkaineid koguses, mis ületaks lubatud tasemeid või nende kombineeritud summa ületaks mis tahes lubatud maksimumväärtuse

Käitlejal on kohustus teavitada pädevat asutust ja rakendada asjakohaseid meetmeid kui toorpiim ei vasta eeltoodud punktides kirjeldatud nõuetele.

Otseturustusel tuleb täiendavalt teostada:

- Staphylococcus aureuse esinemise kontroll, üks kord kahe kuu jooksul.

Nõue: tulemus alla 500 cfu/ml;

- toorpiimas antibiootiliste jääkainete esinemise kontroll, üks kord kuus .

Erandid:

Siseriiklikult on Eestis erandiks käitlejad, kes turustavad toorpiima väikeses koguses piimatootmisettevõttest otse tarbijale ja nemad toorpiimale analüüse ei teosta.

Sellisele toorpiimale laborianalüüside teostamise kohustus kvaliteedi kontrolliks piimafarmis puudub.

Üksikproovi tulemus ei ole mikroorganismide üldarvu ja somaatiliste rakkude arvu osas nõude rikkumise aluseks. Nõude rikkumise aluseks on mikroorganismide üldarvu ja somaatiliste rakkude arvu geomeetrilise keskmise ületamine üle kolme kuu. Toorpiima tarnimine piimatootmisettevõttest tuleb peatada juhul kui piimatootja ei ole parandanud olukorda kolme kuu jooksul alates pädeva asutuse esimesest teavitamisest kriteeriumidele mittevastavuse kohta mikroorganismide üldarvu ja somaatiliste rakkude arvu osas. Sellise olukorra tekkimisel on toorpiima turustamine lubatud ainult pädeva asutuse eriloa alusel. Toorpiima otseturustamisel loetakse nõude rikkumiseks, kui on ületatud Staphylococcus aureusele kehtestatud piinorm.

Antibiootiliste jääkainete esinemist loetakse nõude rikkumiseks kui on tõendatud oht inimese tervisele nt. pidurdusainete esinemine turustatud toorpiimas tõendati piimatööstuse enesekontrolli käigus või EPJ-i piimalabori poolt analüüsitud proovis või riikliku järelevalve käigus võetud proovis ning menetluse käigus selgub, et piimatootja oli partii saastumisest teadlik, kuid turustas sellise toorpiima nt. otseturustamise teel või suunas teadlikult edasi töötlemiseks teisele käitlejale. Juhust, kus toorpiima varumisel tõendati üksikproovis pidurdusainete esinemine, kuid autopartii oli nõuetekohane või saastunud autopartii suunati tagasi probleemi põhjustanud piimafarmi, ei loeta sellist juhust rikkumiseks KM nõude mõistes, kuna antud juhusega ei kaasnenud ohtu inimese tervisele ja ühe eksimuse eest ei tohi kaks korda karistada.

Rikkumine võib esineda kahel erineval tasemel:

- Vähemtõsine rikkumine – vead, mis ei mõjuta toorpiima kvaliteeti
- Väga tõsine rikkumine – vead, mis mõjutavad toorpiima kvaliteeti viisil, mis põhjustab toorpiima mittenõuetekohasuse st. geomeetrilise keskmise ületamise kolme kuu jooksul alates pädeva asutuse esimesest teavitamisest; antibiootiliste ainete jääkide esinemise EPJ piimalabori poolt analüüsitud proovis või riikliku järelevalve käigus võetud proovi mittenõuetekohasus (kromatograafiline uuring). Otseturustatavas toorpiimas Staphylococcus aureuse kehtestatud piinorm ületatud või antibiootiliste ainete jääkide esinemine turustatavas toorpiimas, mida EPJ piimalaboris ei analüüsita (kromatograafiline uuring).

Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise laadi ning eiramiste põhjal.

Ulatus – hinnatakse rikkumise ulatust.

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud.

Hindamismatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Vead, mis ei mõjuta toorpiima kvaliteeti			Vead, mis mõjutavad toorpiima kvaliteeti viisil, mis põhjustab toorpiima kvaliteedikriteeriumide ületamise st. geomeetrilise keskmise ületamise mikroorganismide üldarvu ja soomaatiliste rakkude arvu osas üle kolme kuu; antibiootiliste jääkainete esinemine turustatud toorpiimas. Otseturustatavas toorpiimas Staphylococcus aureuse kehtestatud piirnorm ületatud
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
		Rikkumine on hõlmanud ühte karja	Rikkumine on hõlmanud kahte karja	Rikkumine on hõlmanud kolme või rohkem kui kolme karja
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
		Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev ja käitleja ei taha nõuet täita

Näide: Toorpiima mikroorganismide üldarv ületab kolme kuu jooksul geomeetrilise keskmise (libisev geomeetriline keskmine üle kahe kuu, vähemalt kaks proovi kuu kohta ületab lubatud piirnormi). Rikkumine on hõlmanud üksnes kontrollitavat karja ja on olnud ühekordne.

Tõsidus: Mikroorganismide üldarv on ületanud geomeetrilise keskmise kolme kuu jooksul → 4 punkti.

Ulatus: Rikkumine on hõlmanud üksnes kontrollitavat karja → 2 punkti.

Püsivus: Rikkumine on olnud ühekordne → 2 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 4+2+2= 8 punkti.

NÕUE 6 (KM 5, N 6): Kuni tarbijale müüginii tuleb mune hoida puhtalt, kuivalt, lõhnavabalt, löökide eest efektiivselt kaitstult ja otsese päikese eest varjus.

[Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EÜ\) nr 853/2004 III lisa X jao I peatüki lõige 1.](#)

Kellele nõue kohaldub? Teavitatud esmatootjatele. Antud nõuet ei kontrollita kui esmatooteid turustatakse otse tarbijale väikeses koguses või kasutatakse oma tarbeks.

Esmatoodete väike kogus on:

munad – kuni 50 muneva linnuga majapidamisest või ettevõttest.

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Kontrollitakse esmatootjaid, kes turustavad mune otse tarbijale või munapakenduskeskusesse.

Antud nõude puhul kontrollitakse munade hoiustamistingimusi.

Hoiutingimuste mittetäitmine võib põhjustada munade kvaliteedi languse ja/või nende muutumise inimeste tervisele ohtlikuks (saastumise tagajärjel).

Nõuetekohane muna on normaalse kujuga, puhas, ilma kahjustusteta (terve koorega), võõrlõhnade- ja lisanditeta.

Enda toodetud munade pakendamine (olenemata linnuliigist) ning kanamunade kvaliteedi- ja kaaluklassidesse liigitamine toimub tegevuslooga pakenduskeskustes ja seda antud juhul (farmi tasemel) ei kontrollita.

Mune ladustatakse ja veetakse soovitatavalt püsival temperatuuril, mis kõige paremini sobib nende hügieeniomaduste säilitamiseks. Munad turustatakse jaekaubandusettevõtjale, sealhulgas toitlustusettevõtjale, seitsme päeva jooksul ja tarbijale 21 päeva jooksul arvates munemisest.

Kontrollitakse, kas mune hoitakse puhtalt, kuivalt, lõhnavabalt, löökide eest kaitstult ja otsese päikese eest varjus.

Rikkumine võib esineda kahel erineval tasemel:

- Tõsine rikkumine – ei ole tagatud tingimusi nõuetekohase toidu tootmiseks
- Väga tõsine rikkumine – ei ole tagatud tingimusi nõuetekohase toidu tootmiseks ja munad on rikutud

Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise laadi ning eiramiste põhjal.

Ulatus – hinnatakse rikkumise ulatust.

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud.

Hindamismatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	X	X	Ei ole tagatud tingimusi nõuetekohase toidu tootmiseks	Ei ole tagatud tingimusi nõuetekohase toidu tootmiseks ja munad on rikutud
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on toimunud ühes tootmisüksuses	Rikkumine on toimunud 2 tootmisüksuses	Rikkumine on toimunud 3 tootmisüksuses	Rikkumine on toimunud 4 või enam tootmisüksuses
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Rikkumine on ühekordne	Rikkumise kestvust pole võimalik kindlaks määrata	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev ja käitleja ei taha nõuet täita

Näide

Avastatakse, et rikutakse munade hoiustamistingimusi. Rikkumine on toimunud ühes tootmisüksuses ja rikkumise kestvust ei ole võimalik kindlaks määrata

Tõsidus: Ei ole tagatud tingimusi nõuetekohase toidu tootmiseks → 3 punkt

Ulatus: Rikkumine on toimunud ühes tootmisüksuses → 1 punkt

Püsivus: Rikkumise kestvust pole võimalik kindlaks määrata → 21 punkt

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 3+1+1= 5 punkti..

NÕUE 7 (KM 5, N 7): Sööta tuleb käidelda ohutult, puhastel pindadel ja puhaste seadmetega ning hoida eraldi ohtlikest ainetest, et vältida sööda saastumist. Tuleb tagada sööda õige jaotamine.

[Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EÜ\) nr 183/2005 artikli 5 lõige 1, I lisa A-osa I peatüki lõike 4 punktid e ja g, III lisa III osa punktid 1 ja 2.](#)

Kellele nõue kohaldub? Nõue kohaldub loomapidajale, kes turustab loomi või loomseid saadusi (va toidu esmatoodangu väikesed kogused) ning söödameretjale tootjale ja turustajale (näiteks teraviljakasvataja, kes turustab saagi söödaks).

Antud nõue ei kohaldu isikule, kes:

- 1) toodab sööta ja söötab loomi, kelle saadused tarbitakse ära oma pere poolt ja üle jäänud saadused (toidu esmatoodete väikesed kogused) turustab kohalikele lõpptarbijatele,
- 2) turustab sööda esmatoodangu väikseid koguseid, mis on üle jäänud oma tarbeks peetavate loomade söötmisest (kuni 5 tonni aastas)
- 3) toodab sööta ja söötab loomi, keda ei tarbita toiduks (karusloomad, lemmikloomad).

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Üksuseks võib olla ladu, laut, kuivati, veovahend, sööda tootmise vahendid ja seadmed jne.

Kontrollimisel hinnatakse, kas:

- 1) jäätmed ja ohtlikud ained (kemikaalid, väetised jt) on ladustatud ja käideldud ohutult ja eraldi söödast,
- 2) sööda ladustamise alad ja mahutid ning sööda veoks kasutatavad veokid ja seadmed on puhtad ja välditud on sööda saastumine,
- 3) seemned on ladustatud eraldi ja välditud on loomade juurdepääs seemnetele,
- 4) on arvestatud asjakohaste laborianalüüside tulemustega (näiteks, kui söödast või lao pinnalt võetud proovist on tuvastatud *Salmonella ssp*, on teostatud puhastus/deso)
- 5) ravimsööta kasutatakse ainult sihtloomadele. Ravimsööt on ristsaastumise vältimiseks ladustatud teistest söötadest eraldi ja ladustatud nii, et on välistatud ravimsööda söötmine mittesihtloomadele,
- 6) tagatud on sööda õige jaotamine. Igale loomaliigile söödetakse neile ettenähtud sööta. Näiteks põrsastele (5-8 nädalat) mõeldud sööta, mis sisaldab suuremas koguses vaske (kuni 100 mg/kg täissöödas), ei tohi sööta nuumikutele. Nuumikutele mõeldud täissöödas tohib vaske olla ainult 25 mg/kg.

Kalajahu sisaldavat sööta ei tohi sööta mäletsejalistele (v.a piimaasendaja võõrutamata vasikad).

Rikkumine võib esineda kahel erineval tõsidusastmel:

- Vähem tõsine rikkumine - kui käitlemiseks kasutatavad seadmed ja pinnad on puhastamata (näiteks: seadmetel ja pindadel vana hallitanud sööt, ...).
- Tõsine rikkumine - jaguneb omakorda kaheks

- loomagrupile on antud neile mitte ettenähtud söödalisandeid sisaldavat sööta. Söödalisandid on näiteks mikroelementide ühendid, koktsidiostaatikumid, vitamiinid. Söödalisandite registris on määratud, kas ja kui palju mingit söödalisandit teatud loomagrupile päevas lubatud on. Kui söödajaotusega pole tagatud, et õige sööt satub õigesse sihtkohta, on nõuet rikutud.
- sööta käideldakse koos ohtlike ainetega ja sööt on saastunud. Ohtlike ainetena käsitletakse näiteks pestitsiide, biotsiide, ravimeid, väetisi, lahusteid, värve, puhastusvahendeid, kemikaale jms. Kui söötasid ja ohtlikke aineid ning jäätmeid käideldakse eraldi ruumides, pole nõuet rikutud. Kui need asuvad samas ruumis või neid veetakse sama transpordivahendiga, on võimalus söödal reaalselt saastuda. Kontrollides tuleb kindlaks teha visuaalseid tõestusmaterjale otsides, kas sööt on saastunud ohtlike ainetega.
- Väga tõsine rikkumine - kui loomi on söödetud saastunud söödaga ja loomi/loomseid saadusi on turustatud.

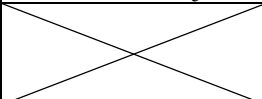
Rikkumise hindamine:

Tõsidus- hinnatakse nõuete eiramise laadi ning eiramiste põhjal

Ulatus- hinnatakse rikkumise ulatust.

Püsivus- hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Söödakäitlemine ei vasta hügieeninõuetele	Söödaga samas ruumis hoitakse söödast eraldamata ohtlikke aineid	On toimunud söödavale jaotamine - looma kategooriale on antud neile mitte ettenähtud söödalisandeid sisaldavat sööta, kus söödalisandi kogus ületab loomaliigile ettenähtud lubatud piirnormi	Ohtlike ainetega saastunud sööta on loomadele söödetud ning loomi/loomseid saadusi on turustatud
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on toimunud ühes üksuses (nt laos)	Rikkumine on toimunud kahes üksuses	Rikkumine on toimunud ning saastunud sööta ja vale sööta on söödetud ühele looma kategooriatele	Rikkumine on toimunud ning saastunud sööta ja/või vale sööta on söödetud rohkem kui ühele looma kategooriatele
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
		Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev ja käitleja ei taha nõuet täita

Näide 1

Ettevõttes on munakanade söötmiseks kasutatud broileritele mõeldud koktsidiostaatikume sisaldavat sööta. Mune on turustatud. Rikkumine lõpetatakse.

Tõsidus- Loomagrupile on antud neile mitte ettenähtud söödalisandeid sisaldavat sööta → 3 punkti
Ulatus- Sööda vale jaotamine on toimunud ühe looma kategooria piires → 3 punkt
Püsivus- Rikkumine on ühekordne → 2 punkt
Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 3+3+2=8 punkti.

Näide 2

Ettevõttes hoiustatakse sööta ja ohtlikke aineid samas ruumis. Sööt on puistes sein ääres, pestitsiidid pakendatult riiulil, mis on kohe sööda kõrval. On näha, et pestitsiidi pakend lekib, ohtlik aine on valgunud põrandale ja sealt edasi puistes sööda hunnikusse ning sööt on saastunud. Saastunud sööta kasutatakse. Sööda kasutamine lõpetatakse ja ohtlikud ained ladustatakse edaspidi teises ruumis, et vältida sööda saastumist.

Tõsidus: Sööta käideldakse koos ohtlike ainetega ja sööt on saastunud ning seda kasutatakse → 4 punkti
Ulatus: Saastunud sööta söödetakse ühele looma kategooriale → 3 punkt
Püsivus: Rikkumine on ühekordne → 2 punkt
Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 4+3+2= 9 punkti.

NÕUE 8 (KM 5, N 8): Jälgitavuse tagamiseks peavad söödakäitlejad arvet eelkõige järgmise üle:

- a) taimekaitsevahendite ja biotsiidide kasutamine;**
- b) geneetiliselt muundatud seemnete kasutamine;**
- c) iga sissetulnud sööda allikas ja kogus ning iga väljaläinud sööda sihtkoht ja kogus.**

[Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EÜ\) nr 183/2005 I lisa A-osa II peatüki lõike 2 punktid a, b ja e; Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EÜ\) nr 178/2002 artikli 18 lõiked 2 ja 3.](#)

Kellele nõue kohaldub?

Nõue kohaldub loomapidajale, kes turustab loomi või loomseid saadusi (va toidu esmatoodangu väikesed kogused) ja söödamaterjali tootjale ja turustajale (näiteks teraviljakasvataja, kes turustab saagi söödaks).

Sööda jälgitavuse tagamiseks peavad söödakäitlejad pidama arvestust ja säilitama andmed asjakohase aja jooksul. Söödakäitlejad peavad tegema asjaomase teabe kättesaadavaks pädevale asutusele.

Antud nõue ei kohaldu isikule, kes:

- 1) toodab sööta ja söödab loomi, kelle saadused tarbitakse ära oma pere poolt ja üle jäänud saadused (toidu esmatoodete väikesed kogused) turustab kohalikele lõpptarbijatele,*
- 2) turustab sööda esmatoodangu väikseid koguseid, mis on üle jäänud oma tarbeks peetavate loomade söötmisest (kuni 5 tonni aastas),*
- 3) toodab sööta ja söödab loomi, keda ei tarbita toiduks (karusloomad, lemmikloomad).*

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Üksuseks võib olla ladu, laut, kuivati, veovahend, sööda tootmise vahendid ja seadmed jne.

Kontrollitakse, kas:

- 1) peetakse arvestust taimekaitsevahendite ja biotsiidide kasutamise üle,
- 2) peetakse arvestust geneetiliselt muundatud seemnete kasutamise üle,
- 3) peetakse arvestust iga sisse ostetud sööda koguse ja müüja ning müüdüd sööda koguse ja ostja osas. On olemas arved või vajalik info on fikseeritud paber kandjal või elektroonselt, samuti võib info olla fikseeritud põlluraamatus.

Rikkumise hindamine:

Tõsidus- lähtutakse sellest, mis ulatuses toimub arvepidamine.

Ulatus- nõude rikkumise ulatuse hindamisel lähtutakse sellest, mille kohta täpsemalt arvepidamine puudub.

Püsivus- hinnatakse puudu oleva info kättesaadavust ja taastatavust.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	X	Arvepidamise ja jälgitavuse ühekordne viga	Arvepidamise ja jälgitavuse korduvad vead	Ei peeta arvestust ning jälgitavuse tagamiseks ei ole midagi tehtud ja/või on esitatud valeandmeid
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on toimunud ühes üksuses (nt laos)	Rikkumine on toimunud kahes üksuses	Rikkumine on toimunud kolmes üksuses	Rikkumine on toimunud rohkem kui neljas üksuses
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	X	Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev ja käitleja ei taha nõuet täita

Näide

Kontrolli käigus selgus, et ettevõttes peetakse arvet taimekaitsevahendite kasutamise üle, kuid pole fikseeritud sissetulnud sööda tarnijaid. Seega kui avastatakse, et tarnitud sööt ei ole ohutu siis pole võimalik kindlaks teha sööda tarnijaid.

Tõsidus: Peetakse arvet, aga jälgitavus pole tagatud → 3 punkti

Ulatus: Sisse tulnud sööda tarnija pole teada → 3 punkti

Püsivus: Rikkumine on pidev → 4 punkti

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 3+3+4= 10 punkti.

NÕUE 9 (KM 5, N 9): Hankida ja kasutada tohib üksnes sööta, mis pärineb Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EÜ) nr 183/2005 alusel registreeritud ja/või tegevusloaga söödakäitlejatelt.

[Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EÜ\) nr 183/2005 artikli 5 lõige 6.](#)

***Kellele nõue kohaldub?** Nõue kohaldub loomapidajale, kes turustab loomi või loomseid saadusi (va toidu esmatoodangu väikesed kogused) ja söödamaterjali tootjale ja turustajale (näiteks teraviljakasvataja, kes turustab saagi söödaks).*

Antud nõue ei kohaldu isikule, kes:

- 1) *toodab sööta ja söödab loomi, kelle saadused tarbitakse ära oma pere poolt ja üle jäänud saadused (toidu esmatoodete väikesed kogused) turustab kohalikele lõpptarbijatele,*
- 2) *turustab sööda esmatoodangu väikseid koguseid, mis on üle jäänud oma tarbeks peetavate loomade söötmisest (kuni 5 tonni aastas)*
- 3) *toodab sööta ja söödab loomi, keda ei tarbita toiduks (karusloomad, lemmikloomad).*

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Söödamaterjalide tootjad ja turustajad ning kõik loomapidajad peavad teavitama oma tegevusest Põllumajandus- ja Toiduametit. Selleks esitatakse majandustegevusteade, mille alusel kantakse käitleja „Riigi toidu ja sööda käitlejate registrisse“ söödakäitlejana.

Söödakäitlejad tohivad hankida ja kasutada üksnes sööta, mis pärineb „Riigi toidu ja sööda käitlejate registrisse“ kantud teavitanud ja/või tegevusloaga omavatel söödakäitlejatelt.

Kontrollitakse, kas kontrollitav:

- 1) on teavitanud oma tegevusest PTAd ja on kantud toidu- ja söödakäitlejate registrisse,
- 2) hangib ja kasutab sööta, mis pärineb toidu- ja sööda käitlejate registrisse kantud (teavitatud ja tegevusloaga) söödakäitlejatelt.

NB! Kui sööta hangitakse käitlejalt, kes turustab sööda esmatoodangu väikseid koguseid, mis on üle jäänud oma tarbeks peetavate loomade söötmisest (kuni 5 tonni aastas), siis selline käitleja ei pea olema registris. Hindamaks, kas käitleja on esmatoodangu (hein, teravili, silo) väikese koguse müüja, tuleks jälgida, et ühelt ja samalt käitlejalt poleks aasta jooksul tarnitud üle 5 t esmatoodet.

Söödakäitlejate registreeritust saab kontrollida JVIS-i avalikust päringust.

<https://jvis.agri.ee/jvis/login.html>

Avalikud päringud

- Toidulisandid ja eritoidud
- Veterinaararstid
- Teavitatud ja tegevusloaga söödakäitlejad
- Teavitatud ja tegevusloaga toidu/toiduga kokkupuutumiseks ettenähtud materjalide ja esemete käitlejad
- Ettekirjutused

Avalikust päringus tuleb valida - Teavitatud ja tegevusloaga söödakäitlejate otsing. Käitlejat saab otsida nime või äriregistrikoodiga.

Teavitatud ja tegevusloaga söödakäitlejate otsing / Search of registered and approved feed business operators

Tunnusnumber
Identifying no:

Käitleja nimi või ärinimi
Name or business name:

Tegevuskoha nimi
Name of establishment:

Kuva vaid tegevusloaga ettevõtted
Show only approved establishments

Rikkumise hindamine

Tõsidus- lähtutakse sellest, millist söödaliiki registrisse mitte kantud käitlejalt tarniti.

Ulatus- nõude rikkumise ulatuse hindamisel lähtutakse sellest, mitu tarnijat on registreerimata.

Püsivus- lähtutakse käitleja tegevusest, kas rikkumine lõpetati või jätkati tegevust.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Söödakäitleja pole oma tegevusest teavitanud PTAd	Teavitamata käitlejalt on hangitud söödamerjali	Teavitamata käitlejalt on hangitud täissööta	Teavitamata käitlejalt on hangitud täiendsööta
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	1 – 2 tarnijat on registrisse kandmata	3 - 4 tarnijat on registrisse kandmata	5 - 6 tarnijat on registrisse kandmata	7 ja rohkem kui seitse tarnijat on registrisse kandmata
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on toimunud rohekm kui kaks korda	Rikkumine on pidev	Rikkumine on pidev ja loomapidaja ei taha nõuet täita

Näide

Kontrolli käigus selgub, et loomapidaja on ostnud otra ja maisi registris registreerimata isikult. Söödamaterjale on kasutatud oma ettevõttes peetavatele loomadele söötmiseks. Käitleja ütleb, et ta ei teadnud sellest nõudest, aga siiski ei vaheta ta tarnijat, mis sellest, et ta pole registris.

Tõsidus- Registreerimata ettevõttest on tarnitud mitut söödamerjali → 2 punkti

Ulatus- 1 tarnija ei ole registrisse kantud → 1 punkti

Püsivus- Rikkumine on pidev ja loomapidaja ei taha nõuet täita → 4 punkti

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 2+1+4= 7 punkti.

NÕUE 10 (KM 5, N 10): Käitleja peab tagama turuleviidava toidu ja sööda või loomadele söödeta sööda vastavuse pestitsiidide jääkide piirnormidele Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EÜ) nr 396/2005 artikli 18 kohaselt.

[Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EÜ\) nr 396/2005 artikkel 18.](#)

Kellele nõue kohaldub? Taimse toidu ja sööda esmatoodete tootjatele (sh väikeses koguses esmatoodete tootjad)

Nõuet ei kontrollita loomsete esmatoodete tootmisel.

Nõue ei kohaldu üksnes loomasöödaks kasutatavatele toodetele või nende osadele seni, kuni määruse nr 396/2005 I lisas pole eraldi söödaks kasutatavaid tooteid välja toodud. Hetkel (01.02.2022 seisuga) söödale ei kohaldu.

Toidukäitlejatel pole kohustust ise läbi viia pestitsiidide jääkide analüüse. Analüüse viib läbi tavaliselt Põllumajandus- ja Toiduamet.

Kuid nõuet tuleb kontrollida ka juhul kui pole teada, kas teravili läheb söödateraviljaks või toiduteraviljaks.

Piirnormi ületus ei avalda alati tervisele kahjulikku mõju. Piirnormid on seatud nii, et piirnormiga võrdses koguses taimekaitsevahendite jääkide organismi sattumine ei kahjusta tervist. Piirnormid on reeglina ADI (*acceptable daily intake*) väärtusest kümneid kuni sadu kordi väiksemad.

Pestitsiidi jääkide analüüsitulemuste võrdlemisel piirnormidega tuleb arvesse võtta katseprotokollil esitatud laiendmääramatust (see on esitatud kas protsendina või arvuliselt mg/kg kohta).

Kui laiendmääramatus on katseprotokollil esitatud:

%-na, siis vaadeldakse, kas laiendmääramatus on $\leq 50\%$. Kui see on $\leq 50\%$, siis katseprotokollil kuvatud tulemusest tuleb lahutada 50% selle tulemuse väärtusest,

arvuliselt, siis see tuleb protsentuaalseks ringi arvutada. Kui laiendmääramatus katseprotokollilt on $\leq 50\%$, siis katseprotokollil kuvatud tulemusest tuleb lahutada 50% selle tulemuse väärtusest.

Kui tulemus on piirnormist kõrgem, siis teostatakse riskihinnang selle kohta, kas sisaldus on tervist kahjustava toimega. Seda tehakse vastava programmi abil arvestades antud toimeaine ARfD (ägedat toimet esilekutsuv standarddoos) ja ADI (aktsepteeritav päevane kogus) väärtust.

Pestitsiidide piirnormi ületuse korral tuleb konsulteerida vastava valdkonna järelevalveametnikuga/peaspetsialistiga.

Kui järelevalve käigus tuvastatakse pestitsiidide jääkide piirnormide ületamine ning ettevõtte on PRIA toetuse taotleja, siis tuleb CCS-i sisestada kontrolliväline akt.

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

ja eelnevalt teostatud laboriuuringute tulemuste põhjal.

Kontrollitakse eelnevalt (küsidä PMA-st, vaadata JVIS-st), kas ettevõtte on võetud proove pestitsiidide jääkide analüüsimiseks ning millised on tulemused.

Kohapeal kontrollitakse kas ka ettevõtte on ise teinud analüüse ja millised on tulemused.

Hinnata tuleb kontrollitava aasta analüüside tulemusi.

Tootmisüksuseks võib olla piimafarm, munafarm, põllumassiiv, katmikala, kuivati, säilitamishoone, pakendamisruum, veovahend jne.

Rikkumine võib esineda kahel erineval tasemel:

- Vähemtõsine rikkumine – pestitsiidide jääk on üle normi, kuid ei kujuta ohtu inimese tervisele
- Väga tõsine rikkumine – pestitsiidide jääk on üle normi ja kujutab ohtu inimese tervisele

Rikkumise hindamine

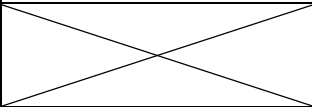
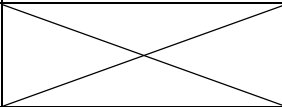
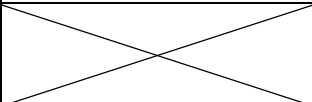
Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise laadi ning eiramiste põhjal

Ulatus – hinnatakse rikkumise ulatust

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
		Pestitsiidide jääk on üle normi, kuid ei kujuta ohtu inimese tervisele		Pestitsiidide jääk on üle normi ja kujutab ohtu inimese tervisele
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on toimunud ühes tootmisüksuses	Rikkumine on toimunud 2 tootmisüksuses	Rikkumine on toimunud 3 tootmisüksuses	Rikkumine on toimunud 4 või enam tootmisüksuses
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
		Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev ja käitleja ei taha nõuet täita

Näide: Kurgikasvataja toodete pestitsiidide jääkide analüüside tulemusi kontrollides leitakse ühes proovis pestitsiidide jääke üle normi, kuid mis ei kujuta ohtu inimese tervisele.

Tõsidus: Pestitsiidide jääk on üle normi, kuid ei kujuta ohtu inimese tervisele → 2 punkti.

Ulatus: Rikkumine on toimunud ühes tootmisüksuses → 1 punkti.

Püsivus: Rikkumine on ühekordne → 2 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 2+1+2= 5 punkti.

NÕUE 11 (KM 5, N 11): Käitleja peab tagama toidu jälgitavuse Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EÜ) nr 178/2002 artikli 18, loomset päritolu toidu puhul Komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 931/2011 artikli 3 kohaselt.

[Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EÜ\) nr 178/2002 artikkel 18;](#)
[toiduseaduse § 23;](#)

[komisjoni rakendusmääruse \(EL\) nr 931/2011 artikkel 3.](#)

Esitatud nõue on vajalik, et toidukäitlejad: suudaksid kindlaks teha, kellelt ja kellele on toodet tarnitud kasutaksid süsteeme ja menetlusi, mis võimaldaksid kõnealust teavet pädevatele asutustele taotluse korral kättesaadavaks teha. Nõue põhineb käsitlusel „üks samm tagasi – üks samm edasi“. Säilitada tuleb vähemalt järgmised andmed loomset päritolu toidu puhul:

- Toidu täpne kirjeldus;
- Toidu maht või kogus;
- Toidu lähetanud toidukäitlemisettevõtja nimi ja aadress;
- Saatja (omaniku) nimi ja aadress, kui see erineb toidu lähetanud toidukäitlemisettevõtja nimest ja aadressist;
- Selle toidukäitlemisettevõtja nimi ja aadress, kellele toit lähetatakse;
- Saaja (omaniku) nimi ja aadress, kui see erineb toitu vastu võtva toidukäitlemisettevõtja nimest ja aadressist;
- Partiid või saadetist identifitseerivad andmed;

- Lähetuskuupäev (vajadusel kellaaeg).

Toidukäitlejad ei pea kindlaks tegema vahetuid tarbijaid, kui viimased on lõpptarbijad (näiteks turul otse tarbijale müües).

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub kõigile toidukäitlejatele, nii esmatootjatele kui ka tegevusloaga toidukäitlemisettevõtetele. Antud nõuet ei kontrollita, kui esmatooteid toodetakse oma tarbeks.

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Kontrollitakse kas ettevõttes on olemas dokumendid (saatelehed, vihik) selle kohta, kuhu tooteid turustatakse või kust tooraine tarnitakse.

Tootmisüksuseks võib olla piimafarm, munafarm, põllumassiiv, katmikala, kuivati, säilitamishoone, pakendamisruum, veovahend jne.

Rikkumine võib esineda kolmel erineval tasemel:

- Vähemtõsine rikkumine – jälgitavuses ühekordne viga
- Tõsine rikkumine – jälgitavus ei toimi
- Väga tõsine rikkumine – jälgitavuse tagamiseks ei ole midagi tehtud ja/või on esitatud teadlikult valeandmeid

Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise laadi ning eiramiste põhjal.

Ulatus – hinnatakse rikkumise ulatust.

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud.

Hindamismatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
		Jälgitavuses ühekordne viga	Jälgitavus ei toimi ja vead on korduvad	Jälgitavuse tagamiseks ei ole midagi tehtud ja/või on esitatud teadlikult valeandmeid
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
		Rikkumine on toimunud 1 tootmisüksuses	Rikkumine on toimunud 2 tootmisüksuses	Rikkumine on toimunud 3 või enam tootmisüksuses
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
		Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev ja käitleja ei taha nõuet täita

Näide

Avastatakse, et toidu jälgitavus ei ole tagatud nt. käitleja ei suuda kindlaks teha, millisele heakskiidetud toorpiima kokkuostjale on toorpiim tarnitud – jälgitavus ei toimi. Rikkumine on toimunud ühes tootmisüksuses ja rikkumine on olnud korduv.

Tõsidus- Jälgitavus ei toimi ja vead on korduvad → 3 punkt

Ulatus- Rikkumine on toimunud ühes tootmisüksuses → 2 punkt

Püüvius- Rikkumine on olnud korduv → 3 punkt

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest $3+2+3=8$ punkti.

NÕUE 12 (KM 5, N 12): Toidukäitleja vastutab käideldava toidu ning käitlemise nõuetekohasuse eest ja on kohustatud kasutama kõiki võimalusi selle tagamiseks. Isik on kohustatud abistama järelvalveametnikku õigusaktidega ettenähtud ülesannete täitmisel.

[Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EÜ\) nr 178/2002 artikkel 19;](#)

[Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EL\) 2017/625 artikkel 15;](#)
[toiduseaduse § 22 lõige 1 ja § 48 lõige 4.](#)

Toidukäitlejad peavad järgima asjakohaseid ühenduse ja riiklike õigusaktide sätteid ohu ohje kohta tootmises ja sellega seotud toimingutes.

Kui toidukäitleja peab vajalikuks või kui tal on põhjust arvata, et toode ei vasta toiduohutusnõuetele, siis algatab ta viivitamata menetlused kõnealuse toidu kõrvaldamiseks turult, kui toit on kõnealuse esmakäitleja vahetu kontrolli alt väljunud, ning teatab sellest pädevatele asutustele. Kui toode võib olla juba tarbijani jõudnud, siis annab käitleja tarbijatele tõhusat ja täpset teavet toote kõrvaldamise põhjuste kohta ning toimetab tarbijatele juba tarnitud tooted vajaduse korral tagasi, kui muud meetmed ei ole piisavad tervisekaitse kõrge taseme saavutamiseks.

Toidukäitleja teavitab viivitamata pädevaid asutusi, kui ta arvab või kui tal on põhjust arvata, et toit, mille ta on turule viinud, võib kahjustada inimeste tervist. Käitlejad teavitavad pädevaid asutusi meetmetest, mis on võetud lõpptarbijaga seotud riski ärahoidmiseks, ei takista ega pidurda ühegi isiku siseriikliku õiguse ja õiguspraktika kohast koostööd pädevate asutustega, kui see võib ära hoida või kõrvaldada toidust tuleneva riski või seda vähendada.

Toidukäitlejad teevad pädevate asutustega koostööd seoses meetmetega, mis võetakse nende tarnitavast või tarnitud toidust tuleneva riski ärahoidmiseks või vähendamiseks.

Kui toidukäitlejaid on teavitatud ametliku kontrollimise ajal avastatud probleemidest, peavad nad võtma asjakohaseid heastamismeetmeid.

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub kõigile toidukäitlejatele, nii esmatootjatele kui ka tegevusloaga toidukäitlemisettevõtetele. Antud nõuet ei kontrollita, kui esmatooteid toodetakse oma tarbeks.

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Kontrollitakse, kas ettevõtte on turule viinud mittenõuetekohast toitu ning kuidas ettevõtte on antud situatsioonis tegutsenud (kas toode on eemaldatud ja/või tagasi kutsutud ning kas pädevat asutust on sellest informeeritud).

Tootmisüksuseks võib olla piimafarm, munafarm, põllumassiiv, katmikala, kuivati, säilitamishoone, pakendamisruum, veovahend jne.

Rikkumine võib esineda kolmel erineval tasemel:

- Vähemtõsine rikkumine – Käitleja on algatanud mitterõuetekohase toidu tagasi kutsumise/eemaldamise turult. Käitleja ei ole järelevalveasutust teavitanud
- Tõsine rikkumine – Käitleja ei ole algatanud mitterõuetekohase toidu tagasi kutsumise/eemaldamise turult. Käitleja on järelevalveasutust teavitanud.
- Väga tõsine rikkumine – Käitleja ei ole algatanud mitterõuetekohase toidu tagasi kutsumist/eemaldamist turult. Käitleja ei ole järelevalveasutust teavitanud

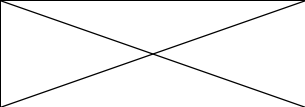
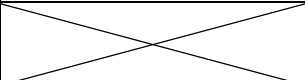
Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise laadi ning eiramiste põhjal.

Ulatus – hinnatakse rikkumise ulatust.

Püsivus – kui kaua on tootja eiranud nõuet

Hindamismatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Käitleja on algatanud mitterõuetekohase toidu tagasi kutsumise/eemaldamise turult. Käitleja on järelevalveasutust teavitanud	Käitleja on algatanud mitterõuetekohase toidu tagasi kutsumise/eemaldamise turult. Käitleja ei ole järelevalveasutust teavitanud	Käitleja ei ole algatanud mitterõuetekohase toidu tagasi kutsumise/eemaldamise turult. Käitleja on järelevalveasutust teavitanud	Käitleja ei ole algatanud mitterõuetekohase toidu tagasi kutsumist/eemaldamist turult. Käitleja ei ole järelevalveasutust teavitanud
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
		Rikkumine on toimunud 1 tootmisüksuses	Rikkumine on toimunud 2 tootmisüksuses	Rikkumine on toimunud 3 või enam tootmisüksuses
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
		Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev ja käitleja ei taha nõuet täita

Näide

Ettevõtte on turule viinud toitu, mis on mikrobioloogiliselt saastatud (näiteks Listeria monocytogenesega üle kehtestatud piirnormi). Ettevõtte ei ole toitu tagasi kutsunud/eemaldanud turult. Samuti pole teavitanud pädevat asutust.

Tõsidus- Käitleja ei ole algatanud mitterõuetekohase toidu tagasi kutsumist/eemaldamist turult.

Käitleja ei ole järelevalveasutust teavitanud → 4 punkti

Ulatus- Rikkumine on toimunud ühes tootmisüksuses → 2 punkti

Püsivus- Rikkumine on ühekordne → 2 punkti

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 4+2+2= 8 punkti.

NÕUE 13 (KM 5, N 13): Söödakäitleja põhjendatud kahtluse korral, et sööt ei vasta söödaohutusnõuetele ja võib olla ohtlik inimese või looma tervisele, algatab koheselt sööda käitlemisest eemaldamise ja teavitab sellest viivitamata Põllumajandus- ja Toiduametit (edaspidi PTA) ning teeb PTAGA koostööd.

[Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EÜ\) nr 178/2002 artikkel 20: söödaseaduse § 4 lõige 7.](#)

Kellele nõue kohaldub? Nõue kohaldub kõikidele loomapidajatele ning söödamaterjali tootjatele ja turustajatele (näiteks teraviljakasvatajale, kes turustab saagi söödaks).

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Söödakäitleja põhjendatud kahtluse korral, et sööt ei vasta söödaohutusnõuetele ja võib olla ohtlik inimese või looma tervisele, algatab koheselt sööda käitlemisest eemaldamise ja teavitab sellest viivitamata Põllumajandus- ja Toiduametit (PTA) ning teeb PTAGA koostööd.

Nõude rikkumisel on oht, et turustatud või ostetud ohtlikku sööta ei kõrvaldata või ei suudeta ise (näiteks pole selleks piisavalt pädevust) kogu ahelast kõrvaldada.

Kontrollitakse, kas loomapidaja või söödaesmatootja on peatanud ohtliku sööda käitlemise või söötmise ja teavitanud sellest Põllumajandus- ja Toiduametit.

Üksuseks võib olla ladu, laut, kuivati, veovahend, sööda tootmise vahendid ja seadmed jne.

Rikkumise hindamine

Tõsidus- lähtutakse sellest, kas käitleja on PTAd ohtliku sööda kahtlusest teavitanud.

Ulatus- Hinnatakse rikkumise ulatust.

Püsivus- hinnatakse kui kaua käitleja on eiranud nõuet.

Hindamismatriks

	1	2	3	4
Tõsidus	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Käitleja on peatanud ohtliku sööda käitlemise, kuid ei ole teavitanud PTA-d	X	Käitleja teavitab PTAd, kuid ei ole peatanud sööda käitlemist	Käitleja ei ole teavitanud PTA-d ega peatanud ohtliku sööda käitlemist
Ulatus	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine toimus ühes üksuses	Rikkumine toimus kahes üksuses	Rikkumine on toimunud kolmes üksuses	Rikkumine on toimunud rohkem kui kolmes üksuses
Püsivus	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	X	Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev

Näide

Kontrolli käigus selgus, et on olnud juhus, kus käitleja kahtlustas, et ostetud oder sisaldab mükotoksiine. Ta tellis analüüsid ning nende tulemus näitas, et aflatoksiini oli tõesti üle lubatud normi, kuid ta ei lõpetanud söödamaterjali kasutamist. PTAd juhtumist ei teavitanud. Tegemist on ühekordse rikkumisega.

Tõsidus- Ohtliku sööda kahtlusest ei ole teavitatud PTAd → 4 punkti

Ulatus- Rikkumine on toimunud ühes üksuses (söötmine laudas) → 1 punkt

Püsivus- Rikkumine on olnud ühekordne → 2 punkt

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest $4+1+2=7$ punkti.

2. HORMOONIDE KASUTAMINE LOOMAKASVATUSES KM 6

Kohaldatakse põllumajandusliku tegevuse suhtes põllumajandusmaal ning elurikkust soodustava tegevuse suhtes toetusaluses erametsas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186) lisas 3 sätestatud ulatuses.

Nõukogu direktiivi 96/22/EÜ artikli 3 punktid a, b, d ja e ning artiklid 4, 5 ja 7.²

NÕUE 14 (KM 6, N1): Turustada ei tohi inimtoiduks loomi ja neilt pärit loomseid saadusi, kellele on manustatud keelatud aineid ning ravimeid või kui loomaarsti poolt määratud ravimi keeluaeg ei ole möödas.

[Põllumajandusministri 12. jaanuari 2009. a määruse nr 5 „Biostimulaatorite, hormoonpreparaatide ja muude ainete nimekiri, mille käitlemine põllumajandusloomadel kasutamise eesmärgil on keelatud, ning nimetatud ainete põllumajandusloomade raviks kasutamise erijuhud“ § 1; toiduseaduse § 22 lõige 4.](#)

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub kõikidele põllumajanduslooma pidajatele (veis, siga, lammas, kits) ja loomsete esmatoodete käitlemise ja turustamisega tegelevale ettevõttele

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Kontrollitakse kas põllumajandusloomadel ei ole kasutatud keelatud biostimulaatoreid, hormoonpreparaate ja muid aineid.

Loomset toitu on keelatud kasutada, kui loomale on manustatud ravimit või hormonaalse toimega ainet ja kui nende kasutamise järgne keeluaeg ei ole möödunud.

² Nõukogu direktiiv 96/22/EÜ, mis käsitleb teatavate hormonaalse või türostaatilise toimega ainete ja beetaagonistide kasutamise keelamist loomakasvatustes ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiivid 81/602/EMÜ, 88/146/EMÜ ja 88/299/EMÜ (EÜT L 125, 23.05.1996, lk 3)

Keelatud käidelda järgmisi biostimulaatoreid, hormoonpreparaate ja muid aineid:

1) nõukogu määruse 37/2010, milles sätestatakse ühenduse menetlus veterinaarravimijääkide piinormide kehtestamiseks loomsetes toiduainetes, lisa tabel 2 nimetatud farmakoloogilised toimeained (*Aristolochia* spp. ja sellest valmistatud preparaadid, Klooramfenikool, Kloorpromasiin, Kolhitsiin, Dapsoon, Dimetridasool, Metronidasool, Nitrofuraanid (sh furasolidoon), Ronidasool).

2) androgeense, gestageense või östrogeense toimega ained, sealhulgas 17 β -östradiool ja selle estrilaadsed derivaadid;

3) stilbeenid ja stilbeeni derivaadid ning nende soolad ja estrid;

4) türeostaatikumid;

5) nõukogu otsuse 1999/879/EÜ, mis käsitleb veiste somatotropiini turuleviimist ja manustamist ning millega tunnistatakse kehtetuks otsus 90/218/EMÜ, artiklis 1 nimetatud veiste somatotropiinid (BST);

6) β -agonistid.

Loomset toitu on keelatud kasutada, kui loomale on manustatud ravimit või hormonaalse toimega ainet ning nende kasutamise järgne keeluaeg ei ole möödunud.

Rikkumine võib esineda kolmel erineval tasemel:

- Vähemtõsine rikkumine – Ravimijääkidega/keelatud aineid manustatud looma või ravimijääke/keelatud aineid sisaldava loomse saaduse tarnimise üksikjuhtum, millest loomapidaja on koheselt teavitanud.
- Tõsine rikkumine – Ravimijääkidega/ keelatud aineid manustatud looma või ravimijääke/keelatud aineid sisaldava loomse saaduse tarnimine, millest loomapidaja ei ole teavitanud koheselt.
- Väga tõsine rikkumine – Ravimijääkidega/ keelatud aineid manustatud looma või ravimijääke/keelatud aineid sisaldava loomse saaduse tarnimine, millest loomapidaja ei ole üldse teavitanud ega tagasikutsumiseks reageerinud.

Rikkumise hindamine:

Tõsidus- Kui loomapidaja on turustanud inimtoiduks loomi või loomseid saadusi nendelt koduloomadelt, kellele on manustatud keelatud aineid või kelle loomaarsti poolt määratud ravimi keeluaeg ei ole möödas, siis on tegemist nõude rikkumisega. Mõju nõude eesmärgile sõltub kuidas keelatud ainete/ravimijääkidega looma või keelatud aineid/ravimijääke sisaldava loomse saaduse tarnimisest eest vastutaja on looma või loomse saaduse tagasikutsumiseks reageerinud.

Ulatus- Nõude rikkumise ulatuse hindamisel lähtutakse sellest, kui ulatuslikult on loomapidaja turustanud inimtoiduks loomi või loomseid saadusi nendelt koduloomadelt, kellele on manustatud keelatud aineid või kelle loomaarsti poolt määratud ravimi keeluaeg on möödas.

Püsivus- Hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul nõuet eirati

Hindamismatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
		Ravimijääkidega/keelatud aineid manustatud looma või ravimijääke/keelatud aineid sisaldava loomse saaduse tarnimise üksikjuhtum, mille puhul tarnimise eest vastutaja on looma või loomse saaduse kohe tagasi kutsunud.	Ravimijääkidega/ keelatud aineid manustatud looma või ravimijääke/keelatud aineid sisaldava loomse saaduse tarnimine, kui tarnimise eest vastutaja ei ole koheselt tagasikutsumiseks reageerinud	Ravimijääkidega/ keelatud aineid manustatud looma või ravimijääke/keelatud aineid sisaldava loomse saaduse tarnimine, kui tarnimise eest vastutaja ei ole üldse tagasikutsumiseks reageerinud
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
		Rikkumine on hõlmanud ühte karja.	Rikkumine on hõlmanud kahte karja.	Rikkumine on hõlmanud rohkem kui kahte karja.
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
		Üksikjuhtum või rikkumine toimunud viimase kuu jooksul.	Rikkumine on kestnud mitte rohkem kui kuus kuud.	Kestust ei ole võimalik kindlaks määrata või on rikkumine kestnud rohkem kui kuus kuud.

Näide:

Loomapidajal on 2 veisekarja, kontrolli tulemusel selgus, et loomade silmahaiguste raviks kasutati ravimit Alfasani, mis sisaldab toimeainet Klooramfenikooli. Mõlemast karjast saadeti loomi inimtoiduks tapmiseks 2 kuud tagasi ja ei teavitatud loomade ravist.

Tõsidus- Mõju nõude eesmärgile on väga suur, loomapidaja kasutas põllumajandusloomade ravimisel keelatud ravimit ega teavitanud sellest tapamaja → 4 punkti.

Ulatus- rikkumine on hõlmanud kahte karja → 3 punkti.

Püsivus- rikkumine on kestnud üle 30 päeva → 3 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest $4+3+3=10$ punkti.

NÕUE 15 (KM 6, N 2): Loomapidaja peab arvestust põllumajandusloomale manustatud ravimite ja ravimsöötade kohta.

[Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse \(EÜ\) nr 2019/6 artikkel 108.](#)

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub põllumajanduslooma pidajale (veis, siga, lammas, kits)

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Dokumentide kontrollil tuvastatakse, kas peetakse arvestust põllumajandusloomale manustatud ravimite ja ravimsöötade kohta. Arvestuses peavad kajastuma:

1) looma või loomarühma identifitseerimise andmed;

- 2) kasutatud ravimi või ravimsööda nimetus ja manustatud kogus;
- 3) andmed ravimi väljastanud veterinaararsti või apteegi kohta;
- 4) ravimi manustamise kuupäev ja andmed manustaja kohta;
- 5) veterinaararsti etteantud manustamisviis ja raviskeem;
- 6) määratud keeluaeg.

Loomapidaja võib nimetatud andmed kanda selleks otstarbeks mõeldud vihikusse, raamatusse või tervisekaardile või salvestada elektrooniliselt. Veterinaararstilt saadud kirjalike selgituste ja retseptide kogumine kausta on arvestuseks piisav, kui loomapidaja lisab dokumentidele nõutud andmed või peab nende kohta eraldi arvestust.

Loomadel kasutatud ravimite arvestus peab kohaseks inspekteerimiseks kättesaadav olema vähemalt viie aasta jooksul.

Keeluaaja kehtivuse ajal põllumajanduslooma müügi või mõnel muul viisil võõrandamise korral edastab loomapidaja keeluaajaga seonduvad andmed uuele loomapidajale.

Veterinaararst ning loomseid saadusi tootev loomapidaja esitab Põllumajandus- ja Toiduametile andmed ravimite ja ravimsöötade kasutamise kohta viimase nõudmisel.

Rikkumine võib esineda kolmel erineval tasemel:

- Vähenemine rikkumine – arvestuses esineb vigu ravimite nimetuste või manustatud koguste osas
- Tõsine rikkumine – puuduvad andmed ravitud loomade kohta või pole märgitud ravimi keeluajad ja neist kinni peetud
- Väga tõsine rikkumine – ravimiarvestus on puudulik või puudub ja ei vasta nõutud tingimustele

Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise laadi ning eiramiste põhjal. % arvutatakse kõikide loomade arvust.

Ulatus – hinnatakse, mitmes karjas rikkumine esines.

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud.

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Kuni 5 % loomade kohta ravimiarvestuses on vähemtõsiseid nõude rikkumisi	Rohkem kui 5 % loomade kohta on ravimiarvestuses vähemtõsiseid nõuete rikkumisi või kuni 5% tõsiseid nõude rikkumisi	Üle 5% loomade kohta on ravimiarvestuses tõsised nõude rikkumisi	Ravitud loomad identifitseerimata või puudub ravimi arvestus
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine hõlmab üksnes kontrollitavat karja.	Rikkumine hõlmab kahte karja.	Rikkumine hõlmab kolme karja.	Rikkumine hõlmab rohkem kui kolme karja.
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Rikkumine on kestnud kuni 30 päeva.	Rikkumine on kestnud 31 kuni 50 päeva.	Rikkumine on kestnud rohkem kui 50 päeva.	Loomapidaja ei taha antud nõuet täita

Näide:

Taotlejal on 2 veisekarja kokku 200 veisega, kus tuvastati, et ühes karjas puuduvad andmed veiste ravimisel andmed ravimi väljastanud veterinaararsti või apteegi kohta ja teises karjas loomade ravimiarvestus. Rikkumine on kestnud 60 päeva.

Tõsidus- ühes karjas esines tõsine ja teises karjas väga tõsine eeskirjade rikkumine → 4 punkti.

Ulatus- rikkumine on hõlmanud kahte karja → 2 punkti.

Püsivus- rikkumine on kestnud 60 päeva → 3 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest $4+2+3=9$ punkti.

3. LOOMADE HEAOLU KM 9-11

3.1 VASIKATE PIDAMISE MIINIMUMNÕUDED: KM 9

Kohaldatakse põllumajandusliku tegevuse suhtes põllumajandusmaal ning elurikkust soodustava tegevuse suhtes toetusaluses erametsas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnustatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186) lisas 3 sätestatud ulatuses.

¹ Nõukogu direktiiv 2008/119/EÜ, milles sätestatakse vasikate kaitse miinimumnõuded (ELT L 10, 15.01.2009, lk 7–13).

Nõukogu direktiivi 2008/119/EÜ artiklid 3 ja 4.³

NÕUE 16 (KM 9, N 1): Põllumajandustootja peab tagama, et vasika üksiksulu laius oleks vähemalt võrdne vasika turjakõrgusega ja pikkus vähemalt võrdne 1,1 kordse vasika pikkusega mõõdetuna nina tipust sabajuureni. Üksiksulul, välja arvatud haigete loomade eraldamiseks kasutatavad sulud, ei tohi olla umbseid vaheseinu. Seintes peavad olema avad, mis võimaldavad loomadel üksteist näha ja tunda.

[Põllumajandusministri 23. oktoobri 2002. a määruse nr 78 „Nõuded vasikate pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele“ § 8 lõiked 1 ja 3.](#)

***Kellele nõue kohaldub?** Antud nõue kohaldub vasikapidajale. Käesolevat nõuet ei kohaldata: Vasikate pidamisele majapidamistes, kus on vähem kui kuus vasikat, Juhul kui vasikat peetakse teda imetava lehma juures*

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Nõude kontrollimisel hinnatakse kas vasika sulg võimaldab seal oleval vasikal takistusteta maha heita, lamada ja üles tõusta ning ennast puhastada. Jälgitakse et vasikatel oleks võimalik kõrvalsulgudes olevate vasikatega sotsialiseeruda.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise laadi ning eiramiste põhjal

Ulatus – hinnatakse, mitmes karjas rikkumine esines.

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Kuni 5% vasikatest peetakse sulgudes, mis ei võimalda seal viibival vasikal normaalselt lamada või üksteist näha.	5-25% vasikatest peetakse sulgudes, mis ei võimalda seal viibival vasikal normaalselt lamada või üksteist näha.	25-50% vasikatest peetakse sulgudes, mis ei võimalda seal viibival vasikal normaalselt lamada või üksteist näha.	Üle 50% vasikatest peetakse sulgudes, mis ei võimalda seal viibival vasikal normaalselt lamada või üksteist näha.
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on toimunud ühes karjas.	Rikkumine on toimunud kahes karjas.	Rikkumine on toimunud kolmes karjas.	Rikkumine on toimunud rohkem kui kolmes karjas.
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Rikkumine likvideeriti koheselt.	Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev ja käitleja ei taha nõuet täita

Näide

Tootjal on ühes karjas 20% vasikatest sellistes üksiksulgudes, kus vasikad ei näe ega tunne üksteist, vasikatel puudub omavaheline sotsialiseerimise võimalus. Rikkumine on pidev.

Tõsidus: 20% loomadest esines nõuete rikkumisi → 3 punkti.

Ulatus: rikkumine on hõlmanud ühte karja → 1 punkti

Püsivus: rikkumine on korduv → 4 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 3+1+4=8 punkti.

NÕUE 17 (KM 9, N 2): Majapidamises, kus peetakse rohkem kui 6 vasikat, tuleb üle 8 nädalasi vasikaid pidada rühmas. Vasikate pidamisel rühmana peab põllumajandustootja tagama selleks kasutatavas ühissulus vähemalt 1,5 m² vaba põrandapinda iga alla 150 kilogrammise vasika kohta, vähemalt 1,7 m² vaba põrandapinda iga 150 kuni 220 kilogrammise vasika kohta ning vähemalt 1,8 m² vaba põrandapinda iga üle 220 kilogrammise vasika kohta. Üle 8 nädala vanust vasikat tohib üksiksulus pidada ainult veterinaararsti ettekirjutusel seoses looma tervisliku seisundiga.

[põllumajandusministri 23. oktoobri 2002. a määruse nr 78 „Nõuded vasikate pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele“ § 7, § 8 lõiked 2 ja 4.](#)

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub vasikapidajale.

Käesolevat nõuet ei kohaldata: vasikate pidamisele majapidamistes, kus on kuus või vähem vasikat, juhul kui vasikat peetakse teda imetava lehma juures

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Nõude kontrollimisel jälgitakse kas üksiksulgudes peetakse üle 8 nädala vanuseid vasikaid.

Rühmasulus pidamise korral hinnatakse kas sulu põrandapind on piisav seal peetavate loomade arvu ja suurusega.

Rikkumise hindamine:

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise laadi ning eiramiste põhjal

Ulatus – hinnatakse, mitmes karjas rikkumine esines.

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud

Hindamismatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Tootjal üksiksulus 1 üle 8 nädalane vasikas. 1 rühmasulus ei ole ruuminõuded vasikate eale kohased, kuid loomad siiski mahuvad korraga sööma ja/või puhkama.	Tootjal üksiksulus 2-3 üle 8 nädala vanust vasikat. 2-3 rühmasulus ei ole ruuminõuded vasikate eale kohased, loomad ei mahu korraga sööma ja/või puhkama.	Tootjal üksiksulus 4-5 üle 8 nädala vanust vasikat. Paljudes rühmasulgudes ei ole ruuminõuded vasikate eale kohased, loomad ei mahu korraga sööma ja/või puhkama.	Tootjal üksiksulus rohkem kui 5 üle 8 nädala vanust vasikat. Enamuses rühmasulgudes ei ole ruuminõuded vasikate eale kohased, loomad ei mahu korraga sööma ja/või puhkama.
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on toimunud ühes karjas.	Rikkumine on toimunud kahes karjas.	Rikkumine on toimunud kolmes karjas.	Rikkumine on toimunud rohkem kui kolmes karjas.
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Rikkumine likvideeriti koheselt.	Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev ja käitleja ei taha nõuet täita

Näide

Kontrollimise käigus selgus, et tootjal oli üksiksulgudes kokku 30 vasikat. 3 üksiksulust leiti ülevaatuse käigus 10 nädalased vasikad. Rikkumine oli esmakordne.

Tõsidus- 3 loomal esines nõuete rikkumisi → 2 punkti.

Ulatus- rikkumine on hõlmanud ühte karja → 1 punkti

Püsivus- rikkumine on ühekordne → 2 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 2+1+2=5 punkti.

NÕUE 18 (KM 9, N 3): Põllumajandustootja ei tohi vasikat pidada lõastatult, välja arvatud rühmana ühissulus peetavad vasikad, keda võib lõastada korraga kuni üheks tunniks piima või piimasaaduste andmise ning vajaduse korral veterinaarsete menetluste läbiviimise ajaks. Vasikal ei tohi kasutada suukorvi.

[põllumajandusministri 23. oktoobri 2002. a määruse nr 78 „Nõuded vasikate pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele“ § 3 lõiked 1 ja 3.](#)

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub vasikapidajale

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll.

Nõude kontrollimise käigus hinnatakse kas karjas esineb vasikate lõaspidamist.

Kontrollitakse kas rühmasulus mõnel vasikal kasutatakse võõrutusrõngast.

Rikkumise hindamine:

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise laadi ning eiramise % põhjal

Ulatus – hinnatakse, mitmes karjas rikkumine esines.

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Kuni 5% vasikatest peetakse lõastatult.	5 - 25% vasikatest peetakse lõastatult ja/või 1 vasikas on suukorvistatud (võõrutusrõngas).	25-50% vasikatest peetakse lõastatult ja/või 2-3 vasikat on suukorvistatud (võõrutusrõngas).	Üle 50% vasikatest peetakse lõastatult ja/või üle 3 vasika on suukorvistatud (võõrutusrõngas).
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on toimunud ühes karjas.	Rikkumine on toimunud kahes karjas.	Rikkumine on toimunud kolmes karjas.	Rikkumine on toimunud rohkem kui kolmes karjas.
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Rikkumine likvideeriti koheselt.	Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev ja käitleja ei taha nõuet täita

Näide

Tootjal kokku kolm karja Kontrollimise käigus ühes karjas tuvastati, et loomapidaja kasutab vasikatel imemisvooma võõrutamiseks võõrutusrõngaid. Kokku leiti 7 võõrutusrõngaga vasikat. Rikkumine on esmakordne.

Tõsidus- võõrutusrõngaga vasikaid oli kokku 7 → 4 punkti.

Ulatus- rikkumine on hõlmanud ühte karja → 1 punkti

Püsivus- rikkumine on ühekordne → 2 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 4+1+2=7 punkti.

NÕUE 19 (KM 9, N 4): Vasikate pidamise ruumi põrand peab olema jäik ja sile, kuid mitte libe, et vältida vasikate vigastumist. Vasika puhkease peab olema puhas ja sealt tuleb tagada vedelike äravool. Kõigile alla kahe nädala vanustele vasikatele tuleb tagada sobiv allapanu. Põllumajandusministri 23. oktoobri 2002. a määruse nr 78 „Nõuded vasikate pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele“ § 5 lõiked 3 ja 4.

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub vasikapidajale

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Nõude kontrollimisel hinnatakse vasikate pidamise ruumi põrandate olukorda, libedust, allapanu olemasolu, kas põrandal esineb ebakorrapärasusi, augud jm. Hinnatakse protsentuaalselt kui palju loomi kannatab või omab vigastusi ebasobiva põranda tõttu.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise laadi ning eiramiste põhjal

Ulatus – hinnatakse, mitmes karjas rikkumine esines.

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Alla kahe nädala vanuse vasika boksis pole piisavalt allapanu.	Põrand kohati libe, konarlik. Alla kahe nädala vanustel vasikatel ei ole piisavalt allapanu. Üksikutel vasikatel esineb uriinist tekkinud söövitusi või libedusest tingitud traumasid.	Vasikate puhkealalt ei ole tagatud vedelike äravool, põrand libe. Alla kahe nädala vanustel vasikatel allapanu vahetamata, märg. Paljudel vasikatel esineb uriinist tekkinud söövitusi või libedusest tingitud traumasid.	Vasikate puhkealalt ei ole tagatud vedelike äravool, põrand libe. Alla kahe nädala vanustel vasikatel puudub allapanu. Enamusel vasikatel esineb uriinist tekkinud söövitusi või libedusest tingitud traumasid.
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on toimunud ühes karjas.	Rikkumine on toimunud kahes karjas.	Rikkumine on toimunud kolmes karjas.	Rikkumine on toimunud rohkem kui kolmes karjas.
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Rikkumine likvideeriti koheselt.	Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev ja käitleja ei taha nõuet täita

Näide

Kontrolli käigus tuvastatakse, et tootja kahes karjas loomad kannatavad füüsiliselt lauda ebapiisava puhastamise tõttu, neil on tekkinud uriinist söövitus jäsemel ja kõhul. Rikkumine on korduv.

Tõsidus- 15% loomadest esines nõuete rikkumisi →4 punkti.

Ulatus- rikkumine on hõlmanud kahte karja → 2 punkti

Püsivus- rikkumine on korduv → 3 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 4+2+3=9 punkti.

NÕUE 20 (KM 9, N 5): Vasikas peab saama ternespiima vähemalt esimese kuue elutunni jooksul. Vasikaid tuleb sööta vähemalt kaks korda päevas. Kui vasikad on ühissulus ja neid ei söödeta vabalt ega automaatsel söötmismeetodil, siis peavad kõik vasikad pääsema sööma samaaegselt. Sööt peab sisaldama piisavas koguses rauda, et vasika vere keskmine hemoglobiinisaldus püsiks 4,5 mmol/l tasemel. Üle 2 nädala vanusele vasikale tuleb anda kiudaineid sisaldavat sööta, 8–20 nädala vanuse vasika söödas suurendatakse kiudainete kogust 50 grammist 250 grammini päevas.

[Põllumajandusministri 23. oktoobri 2002. a määruse nr 78 „Nõuded vasikate pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele“ § 9 lõiked 2 ja 3, § 10 lõiked 1 ja 5.](#)

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub vasikapidajale

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Nõude kontrollimisel hinnatakse, kas vasikate söödaratsioon rahuldab nende füsioloogilisi vajadusi. Jälgitakse kas kõik vasikad pääsevad korruga sööma, kui ei kasutata automaatset söötmismeetodit või kui sööt ei ole vasikatel vabalt ees.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise laadi ning eiramise % põhjal

Ulatus – hinnatakse, mitmes karjas rikkumine esines.

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Vasikad terved, heas toitumuses, kuid kontrolli momendil ei ole mõnel vasikal heina ees.	Karjas esineb 5 - 10% aneemilisi vasikaid ja/või nad ei pääse korraga sööma. Mõned sündinud vasikad ei saa ternespiima esimese 6 elutunni jooksul.	Karjas esineb 10 – 25% aneemilisi vasikaid ja/või nad ei pääse korraga sööma. Paljud sündinud vasikad ei saa ternespiima esimese 6 elutunni jooksul. Ratsioonis ei ole piisavalt kiudainerikast sööta.	Üle 25% vasikatest aneemilised, ja/või nad ei pääse korraga sööma. Enamus sündinud vasikaid ei saa ternespiima esimese 6 elutunni jooksul. Ratsioonis puudub kiudaineid sisaldav sööt.
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on toimunud ühes karjas.	Rikkumine on toimunud kahes karjas.	Rikkumine on toimunud kolmes karjas.	Rikkumine on toimunud rohkem kui kolmes karjas.
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Rikkumine likvideeriti koheselt.	Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev ja käitleja ei taha nõuet täita

Näide

Kontrolli käigus selgus, et tootjal vasikad väga halvas toitumuses, kõhnad ja aneemilised. Laboratooriumis läbi viidud vereanalüüsi uuringust selgus, et hetkel farmis olevatest vasikatest 15% oli hemoglobiini tase alla lubatud normi. Rikkumine esines ühes karjas ja tootjale on tehtud varasema kontrolli käigus sellekohane ettekirjutus.

Tõsidus- 15% loomadest esines nõuete rikkumisi →3 punkti.

Ulatus- rikkumine on hõlmanud ühte karja → 1 punkti

Püsivus- rikkumine on korduv → 3 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 3+1+3=7 punkti.

3.2 SIGADE PIDAMISE MIINIMUMNÕUDED: KM 10

Kohaldatakse põllumajandusliku tegevuse suhtes põllumajandusmaal ning elurikkust soodustava tegevuse suhtes toetusaluses erametsas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186) lisas 3 sätestatud ulatuses.

Nõukogu direktiivi 2008/120/EÜ artiklid 3 ja 4.⁴

⁴ Nõukogu direktiiv 2008/120/EÜ, milles sätestatakse sigade kaitse miinimumnõuded (ELT L 47, 18.02.2009, lk 5–13).

NÕUE 21 (KM 10, N 1): Sigade pidamisel rühmadena peab põllumajandustootja vältima erinevate rühmade ühendamist ja uute loomade viimist väljakujunenud rühma. Kui searühmade ühendamine on siiski vajalik, tuleb seda teha võimalikult noores eas sigadega, võimalusel enne nende võõrutamist või hiljemalt nädal aega pärast seda. Ülemäärase kisklemise ärahoidmiseks peab tagama sigadele põhu või muu sobiva tuhnimismaterjali, mis ei tohi olla kahjulik sigade tervisele. Rühmadena pidamisel peab põllumajandustootja tuvastama sigade normaalse käitumise piire ületava kisklemise põhjuse ja kasutusele võtma meetmed selle ärahoidmiseks. Eriti agressiivsed sead ja ründamise ohvriks sattunud sead tuleb rühmast eraldada. Sigade rühmade ühendamisel on sigadele rahustite manustamine lubatud üksnes veterinaararsti ettekirjutusel.

[Põllumajandusministri 3. detsembri 2002. a määruse nr 80 „Nõuded sigade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta, sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsete menetluste loetelu ja neid läbiviivad isikud ning nõuded nende menetluste teostamisele ja neid menetlusi teostava isiku ettevalmistusele“ § 4 lõiked 1–5.](#)

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub seapidajale

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Nõude kontrollimisel hinnatakse sigade sotsiaalset käitumist, kas sigade rühmaspidamisel esineb üleliigset kisklemist, sabadel ja/või kõrvadel esinevaid vigastusi. Hinnatakse kas loomaomanik on üleliigse kisklemise põhjused välja selgitanud ja kas ta on sigadele liigse kisklemise ärahoidmiseks ja uudishimu rahuldamiseks võimaldanud neile sobivat tuhnimismaterjali. Jälgitakse kas farmis on võimalus tagakiusatud ja agressiivsete sigade isoleerimiseks.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise laadi ning eiramise % põhjal

Rikkumise % arvutatakse kõikide rühmas peetavate loomade arvust.

Ulatus – hinnatakse, mitmes karjas rikkumine esines.

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud

Hindamismaatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Erinevate võõrdepõrsaste rühmade ühendamise on toimunud 8 - 14 päeva peale võõrutamist.	Kisklemise ärahoidmiseks sobiv tuhnimismaterjal puudub 5-10% loomadest.	Tootja, ei ole välja selgitanud kisklemise põhjuseid. Üksikutes rühmades esineb vigastustega sigu Kisklemise ärahoidmiseks sobiv tuhnimismaterjal puudub 10-25% loomadest	Enamuses rühmades esineb vigastustega sigu. Agressiivsed sead ja/või rünnaku ohvriks langenud sead on eraldamata. Kisklemise ärahoidmiseks sobiv tuhnimismaterjal puudub üle 25% loomadest
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on toimunud ühes karjas.	Rikkumine on toimunud kahes karjas.	Rikkumine on toimunud kolmes karjas.	Rikkumine on toimunud rohkem kui kolmes karjas.
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Puudused likvideeriti viivitamata.	Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev ja tootja ei taha nõuet täita

Näide

Tootjal on 600 pealine sigala, sigu peetakse rühmasulgudes. 200 (33%) seal puudub sobilik tuhnimismaterjal. Rikkumine on korduv.

Tõsidus- 33% loomadest esines nõuete rikkumisi →4 punkti.

Ulatus- rikkumine on hõlmanud ühte karja → 1 punkti

Püsivus- rikkumine on ühekordne → 3 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 4+1+3=8 punkti.

NÕUE 22 (KM 10, N 2): Kui sigade pidamisel rühmasulus kasutatakse betoonrestpõrandat, peab selle avade laius olema: põrsaste puhul kuni 11 mm, võõrdepõrsaste puhul kuni 14 mm, nuumsigade puhul kuni 18 mm ning seemendatud nooremiste ja emiste puhul kuni 20 mm. Restpõranda ribide laius peab olema: põrsaste ja võõrdepõrsaste puhul vähemalt 50 mm ning nuumsigade, seemendatud nooremiste ja emiste puhul vähemalt 80 mm. Restpõranda ehitus peab välistama sigade jalgade vigastumise ning sõrgade restpõrandasse kinnijäämise.

[Põllumajandusministri 3. detsembri 2002. a määruse nr 80 „Nõuded sigade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta, sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsete menetluste loetelu ja neid läbiviivad isikud ning nõuded nende menetluste teostamisele ja neid menetlusi teostava isiku ettevalmistusele“ § 12 lõiked 2 ja 3.](#)

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub respõrandat kasutavale seapidajale
Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Kontrollimise käigus hinnatakse sigade pidamisel rühmasulu betoonrespõrandate avade sobivust. Jälgitakse sigade jalgade tervislikku seisukorda, hinnatakse vigastuse suurust.

Kui leitakse, et paljudel sigadel on ebasobiva põranda tõttu tekkinud esijalgade põlvedele haavad, või sigade suurusele mittevastava respõrand tõttu sõrgatsi vigastused, hinnatakse olukorda loomade vastutustundetu kohtlemisena, millega kaasneb oluline järelkontrolli vajadus.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise laadi ning eiramise % põhjal

Rikkumise % arvutatakse rühmas peetavate loomade arvust.

Ulatus – hinnatakse rikkumise ulatust

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud

Hindamismatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Betoonrespõrand on ohtlik sigade tervisele, kuid otseseid vigastusi ei täheldata.	Betoonrespõranda avade vahe on 3 mm lubatust suurem. Üksikul juhudel esineb juhtudel jalgade vigastusi.	Betoonrespõranda avade vahe on 6 mm lubatust suurem. Jalgade vigastusi esineb 5-25% sigadel.	Betoonrespõranda avade vahe on 9 mm lubatust suurem. Jalgade vigastusi esineb üle 25% sigadel.
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on toimunud ühes karjas.	Rikkumine on toimunud kahes karjas.	Rikkumine on toimunud kolmes karjas.	Rikkumine on toimunud rohkem kui kolmes karjas.
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Rikkumine kõrvaldatakse viivitamatult.	Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev ja tootja ei taha nõuet täita.

Näide

Tootjal on kolm sigalat. Ühes sigalas on võõrdepõrsaste grupp paigutatud betoonrest-põrandaga sulgu, restiavade vahe on 18 mm, mis on võõrdepõrsastele lubatust 4 mm suurem. Tootja paigutas sead koheselt ümber teise.

Tõsidus- respõranda avade vahe on lubatust 4 mm suurem →3 punkti.

Ulatus- rikkumine on hõlmanud ühte karja → 1 punkti

Püsivus- rikkumine kõrvaldatakse koheselt → 1 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 3+1+1=5 punkti.

NÕUE 23 (KM 10, N 3): Sigade pidamisel rühmasulus on sulu põrandapinna minimaalne suurus sea kohta, välja arvatud seemendatud nooremised ja tiined emised, järgmine: kuni 10 kg – 0,15 m²; 10-20 kg – 0,20 m²; 20-30 kg – 0,30 m²; 30-50 kg – 0,40 m²; 50-85 kg – 0,55m²; 85-110 kg – 0,65m²; üle 110 kg – 1 m². Alates nelja nädala möödumisest seemendamisest kuni arvatavale poegimisele eelneva nädala alguseni tuleb nooremiseid ja emiseid pidada eraldi rühmana. Iga seemendatud nooremise ja tiine emise kohta peab olema vastavalt 1,64 m² ja 2,25 m² vaba põrandapinda. Kui nooremiseid ja emiseid peetakse rühmana, kuhu kuulub vähem kui kuus looma, peab rühmasulu põrandapind olema 10% võrra suurem, rühmas kuhu kuulub 40 või enam looma, võib põrandapind olla 10% võrra väiksem. Emiste ja nooremiste pidamiseks kasutatava rühmasulu küljepikkus peab olema vähemalt 2,8 m, alla kuue emise rühmas pidamisel peab sulu küljepikkus olema vähemalt 2,4 m. Alla kümne nooremise ja emise pidamisel, võib neid pidada üksikulgudes, kus neil on võimalus end takistusteta ringi pöörata. Nooremiste ja emiste lõas pidamine on keelatud.

[Põllumajandusministri 3. detsembri 2002. a määruse nr 80 „Nõuded sigade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta, sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsete menetluste loetelu ja neid läbiviivad isikud ning nõuded nende menetluste teostamisele ja neid menetlusi teostava isiku ettevalmistusele“ § 7 lõiked 1–6, § 14.](#)

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub seapidajale

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Nõude kontrollimise käigus hinnatakse sigade rühmasulgudes pidamise korral loomkoormust pindalaühiku kohta. Emiste pidamisel kontrollitakse kas alates nelja nädala möödumisest seemendamisest kuni arvatavale poegimisele eelneva nädala alguseni peetakse nooremiseid ja emiseid eraldi rühmana. Jälgitakse, et sulu küljepikkused oleksid vastavuses sulus olevate emiste arvuga.

Rikkumise hindamine:

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise % põhjal

Ulatus – hinnatakse, mitmes karjas rikkumine esines.

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud

Hindamismatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Rikkumist esineb alla 5% loomadest.	Rikkumist esineb 5-10% loomadest.	Rikkumist esineb 10%-25% loomadest.	Rikkumist esineb üle 25% loomadest.
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on toimunud ühes karjas.	Rikkumine on toimunud kahes karjas.	Rikkumine on toimunud kolmes karjas.	Rikkumine on toimunud rohkem kui kolmes karjas.
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Rikkumine on lühiaegne. Rikkumine likvideeritakse koheselt.	Rikkumine on ühekordne.	Rikkumine on korduv.	Rikkumine on pidev ja tootja ei taha nõuet täita.

Näide

Tootjal sigalas kasvab 500 siga. Sigu peetakse eraldi rühmadena. 30 pealises grupis on sea kohta põrandapinda 0,7 m², sigade kaal on aga üle 110 kg. Rikkumine on kestnud 20 päeva.

Tõsidus: 6% loomadest esines nõuete rikkumisi →2 punkti.

Ulatus: rikkumine on hõlmanud ühte karja → 1 punkti

Püsivus: rikkumine on kestnud 20 päeva → 1 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 2+1+1=4 punkti.

NÕUE 24 (KM 10, N 4): Mitteilmetavatele tiinetele nooremistele ja emistele tuleb nälja kustutamiseks ja närimisvajaduse rahuldamiseks anda piisav kogus mahukat või kiudaineterikast sööta ning energiasööta. Nädal enne arvatavat poegimist tuleb poegimissulgu paigutatud nooremistele või emistele anda sobivat pesamaterjali, välja arvatud juhul, kui see ei ole sõnniku eemaldamise süsteemi tõttu tehniliselt teostatav. Põrsastel peab poegimissulus olema ilma augustuseta, mati või kohase allapanuga kaetud magamisala, kuhu kõik põrsad mahuvad samaaegselt lamama. Põrsaid ei tohi emisest võõrutada varem kui 28 päeva vanuselt. Põrsaid võib võõrutada kuni seitse päeva varem, kui see on vajalik emise või põrsaste tervise ja heaolu tagamiseks või tootmistehnoloogia eripära tõttu.

[Põllumajandusministri 3. detsembri 2002. a määruse nr 80 „Nõuded sigade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta, sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsete menetluste loetelu ja neid läbiviivad isikud ning nõuded nende menetluste teostamisele ja neid menetlusi teostava isiku ettevalmistusele“ § 8 lõiked 1 ja 4, § 16 lõige 6 ja § 9 lõige 1.](#)

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub seapidajale kes kasvatab emiseid.

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Nõude kontrollimise käigus hinnatakse, kas emistele ja nooremistele antakse täiendavalt mahukat või kiudaineterikast sööta. Tootmistehnoloogiast tulenevalt jälgitakse kas poegivatele emistele antakse sobivat pesamaterjali nädal enne loodetavat poegimist. Jälgitakse põrsaste lamamisala sobivust ja kas kõik põrsad mahuvad korraga lamamisalale lamama. Kontrollitakse võõrutusaegadest kinnipidamist.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise % põhjal

Ulatus – hinnatakse, mitmes karjas rikkumine esines.

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud

Hindamismatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Nõuet ei täideta kuni 5 % loomade puhul.	Nõuet ei täideta 5-25 % loomade puhul.	Nõuet ei täideta 26-50 % loomade puhul.	Nõuet ei täideta üle 50 % loomade puhul.
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on toimunud ühes karjas.	Rikkumine on toimunud kahes karjas.	Rikkumine on toimunud kolmes karjas.	Rikkumine on toimunud rohkem kui kolmes karjas.
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Puudused likvideeriti viivitamata.	Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev ja käitleja ei taha nõuet täita

Näide

Tootjal on kokku 150 mitteimetavat tiinet nooremist ja emist. Emistele ei anta täiendavalt mahukaid ega kiudaineterikast sööta. Antud rikkumine on pidev ja tootja ei taha seda täita.

Tõsidus- 100% loomadest esines nõuete rikkumisi → 4 punkti.

Ulatus- rikkumine on hõlmanud ühte karja → 1 punkti

Püsivus- rikkumine on korduv → 4 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 4+1+4=9 punkti.

NÕUE 25 (KM 10, N 5): Kuldi sulg peab olema paigutatud ja ehitatud nii, et see võimaldaks kuldil end vabalt ringi pöörata, samuti kuulda, haista ja näha teisi sigu. Kuldi sulu suurus peab olema vähemalt 6 m². Kui sama sulgu kasutatakse ka paaritamiseks, peab sulu suurus olema vähemalt 10 m². Sulus ei tohi olla liikumist takistavaid objekte.

Põllumajandusministri 3. detsembri 2002. a määruse nr 80 „Nõuded sigade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta, sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsete menetluste loetelu ja neid läbiviivad isikud ning nõuded nende menetluste teostamisele ja neid menetlusi teostava isiku ettevalmistusele“ § 6 lõiked 1 ja 2.

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub seapidajale kes kasvatab kulte.

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Kontrollimise käigus hinnatakse kuldi sulu suuruse sobivust vastavalt selle kasutuseesmärgile. Jälgitakse, kas kuldil on võimalik sotsialiseeruda teiste, kõrvalsulus olevate sigadega.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise laadi ning eiramiste põhjal

Ulatus – hinnatakse rikkumise ulatust

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud

Hindamismatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Kuldi sulg ei võimalda näha teisi sigu.	Kuldi sulg asub eemal teiste sigade sulgudest. Kuldi sulg ei võimalda kuulda, näha ega haista teisi sigu.	Kuldil sulg ei võimalda kuldil ennast seal vabalt ringi pöörata. Sulg on väiksem kui 6m ² .	Kuldi sulg, mida kasutatakse intensiivselt paaritamiseks on väiksem kui 10 m ² .
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on toimunud ühes karjas.	Rikkumine on toimunud kahes karjas.	Rikkumine on toimunud kolmes karjas.	Rikkumine on toimunud rohkem kui kolmes karjas.
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Puudused likvideeriti viivitamata.	Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev ja käitleja ei taha nõuet täita

Näide

Seapidajal kuldi sulu suuruseks on 8m², sama sulgu kasutatakse ka emiste paaritamiseks. Rikkumine on esmakordne.

Tõsidus- emiste paaritamiseks kasutatav kuldi sulg on väiksem kui 10m² →4 punkti.

Ulatus- rikkumine on hõlmanud ühte karja → 1 punkti, Püsivus- rikkumine on korduv → 2 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 4+1+2=7 punkti.

NÕUE 26 (KM 10, N 6): Sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsed menetlused on:

- 1) kuni seitsme päeva vanuse põrsa silmahammaste lõikamine;
- 2) kuldi kihvade lühendamine;
- 3) saba lõikamine;
- 4) sea kastreerimine meetodil, mis ei põhjusta kudede rebenemist;
- 5) väliaedikus peetava kuldi kärsa rõngastamine.

Kuni seitsme päeva vanuse põrsa silmahammaste lõikamist, kuldi kihvade lühendamist ja saba lõikamist on lubatud rakendada üksnes teiste sigade tervise ja heaolu huvides, kui neil esineb vigastusi kõrvadel, sabadel või udaral. Kuldi kihvade lühendamist on lubatud teha vajaduse korral teiste sigade vigastamise vältimiseks või ohutuse tagamiseks. Sabade lõikamine on lubatud üksnes juhul, kui muud sigade pidamise keskkonda ja loomkoormust arvestades rakendatud ennetavad meetmed sabade närimise ja muude voomade vältimiseks ei ole andnud tulemusi. Tiinetele nooremistele ja emistele tuleb vajaduse korral teha sise- ja välisparasiitide tõrjet.

[Põllumajandusministri 3. detsembri 2002. a määruse nr 80 „Nõuded sigade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta, sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsete menetluste loetelu ja neid läbiviivad isikud ning nõuded nende menetluste teostamisele ja neid menetlusi teostava isiku ettevalmistusele“ § 7 lõige 8, § 18 lõiked 1 ja 2, § 19.](#)

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub seapidajale

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Nõude kontrollimisel jälgitakse kas sigalal on läbi viidud keelatud veterinaarseid menetlusi, või ületatud lubatud menetluste läbiviimise tähtaegu.

Punktides 1 ja 3 nimetatud veterinaarseid menetlusi ei tehta regulaarselt see tähendab ennetavalt, vaid siis, kui emiste nisadel või teiste sigade kõrvadel või sabadel esineb vigastusi. Sabade lõikamine on lubatud üksnes juhul, kui muud sigade pidamise keskkonda ja loomkoormust arvestades rakendatud ennetavad meetmed sabade närimise ja muude voomade vältimiseks ei ole andnud tulemusi. Otsuse silmahammaste või saba lõikamise vajaduse kohta teeb veterinaararst loomapidaja kirjaliku arvestuse punktides 1 ja 3 välja toodud tegevuse vältimiseks ette võetud meetmete põhjal.

Kõiki punktides 1-5 nimetatud toiminguid võib läbi viia üksnes veterinaararst või vastava ettevalmistusega isik, kes omab tunnistust kohase teoreetilise ja praktilise koolituse läbimise kohta.

Saba lõikamist ja sea kastreerimist meetodil, mis ei põhjusta kudede rebenemist võib üle seitsme päeva vanusel seal läbi viia üksnes veterinaararst ja kes peab kasutama üldnarkoosi ja lokaalanesteesiat.

Parasiitide osas viiakse läbi visuaalne kontroll. Jälgitakse, et loomadel ei oleks näha välisparasiite, ega siseparasiite väljaheidetes.

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise laadi ning eiramiste põhjal

Ulatus – hinnatakse, mitmes karjas rikkumine esines.

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud

Hindamismatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile vähene on	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Nõuet ei täideta kuni 5 % loomade puhul.	Nõuet ei täideta 5-25 % loomade puhul.	Nõuet ei täideta 26-50 % loomade puhul.	Nõuet ei täideta üle 50 % loomade puhul.
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on toimunud ühes karjas.	Rikkumine on toimunud kahes karjas.	Rikkumine on toimunud kolmes karjas.	Rikkumine on toimunud rohkem kui kolmes karjas.
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Rikkumine lõpetatakse viivitamatult	Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev ja käitleja ei taha nõuet täita

Näide

Tootjal on kaks poegimissigalat kus rutiinselt kärbitakse sabad kõigil alla seitsme päeva vanustel põrsastel. Rikkumine on pidev ja tootja ei taha nõuet täita.

Tõsidus: üle 50% loomadest esines nõuete rikkumisi → 4 punkti.

Ulatus: rikkumine on hõlmanud kahte karja → 2 punkti

Püsivus: rikkumine on pidev, tootja ei taha nõuet täita → 3 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 4+2+4=10 punkti

3.3 PÕLLUMAJANDUSLOOMADE KAITSE: KM 11

Kohaldatakse põllumajandusliku tegevuse suhtes põllumajandusmaal ning elurikkust soodustava tegevuse suhtes toetusaluses erametsas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186) lisas 3 sätestatud ulatuses.

Nõukogu direktiivi 98/58/EÜ artikkel 4.⁵

⁵ Nõukogu direktiiv 98/58/EÜ põllumajandusloomade kaitse kohta (EÜT L 221, 08.08.1998, lk 23).

NÕUE 27 (KM 11, N 1): Põllumajanduslikel eesmärkidel peetava või aretatava looma pidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale kohases koguses sööta ja joogivett. Põllumajandusloom peab iga päev saama eale kohases koguses ja füüsilisi tarbeid rahuldavat sööta ja pääsema takistamatult sööma. Loomadel peab olema vaba juurdepääs puhtale joogiveele. Söötmise ja jootmise vahendid peavad olema paigutatud selliselt, et sööda ja vee saastumise oht oleks võimalikult väike.

[loomakaitseaduse § 3 lõike 2 punkt 1;](#)

[põllumajandusministri 27. augusti 2009. a määruse nr 90 „Nõuded veise pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta“ § 16 lõiked 1–3 ja 5;](#)

[põllumajandusministri 3. detsembri 2002. a määruse nr 80 „Nõuded sigade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta, sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsete menetluste loetelu ja neid läbiviivad isikud ning nõuded nende menetluste teostamisele ja neid menetlusi teostava isiku ettevalmistusele“ § 16 lõiked 1–4, § 17 lõiked 1 ja 2;](#)

[põllumajandusministri 27. augusti 2009. a määruse nr 91 „Nõuded lamba ja kitse pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta“ § 12 lõiked 1–4;](#)

[põllumajandusministri 23. oktoobri 2002. a määruse nr 78 „Nõuded vasikate pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele“ § 9 lõige 1, § 10 lõiked 1, 2 ja 4;](#)

[põllumajandusministri 19. juuni 2003. a määruse nr 59 „Nõuded kanade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele“ §-d 5 ja 8;](#)

[põllumajandusministri 27. juuli 2010. a määruse nr 84 „Nõuded broilerite pidamise, selleks ettenähtud ruumi või ehitise ja broilerite pidamise koolituse kohta“ § 8;](#)

[põllumajandusministri 6. septembri 2010. a määruse nr 88 „Nõuded karuslooma pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta“ § 13.](#)

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub põllumajanduslooma pidajale (veis, siga, lammas, kits, hobune, munakana, broiler, karusloom)

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Nõude kontrollimisel vaadatakse loomade üldist väljanägemist ja toitumust. Hinnatakse kas loomad saavad piisavalt eale vastavat sööta, mis rahuldab nende füsioloogilisi vajadusi. Loomade rühmasulus pidamise korral jälgitakse kas kõik loomad pääsevad samaaegselt sööma, v.a. kui kasutatakse automaatset söötmissüsteemi. Jälgitakse kas söödanõud ja sõimed ning joogikohad on kõigile loomadele kättesaadavad (sh kontrollitakse, kas vesi ei ole jäätunud). Hinnatakse kas söötmis- ja jootmiseseadmed on kujundatud, konstrueeritud ja paigutatud selliselt, mis minimeerib sööda ja vee saastumise ning loomadevahelise konkurentsi kahjulikud mõjud.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise laadi ning eiramise % põhjal

Ulatus – hinnatakse mitmes karjas rikkumine esineb

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud

Hindamismaatriks

	1	2	3	4	5
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur	Mõju nõude eesmärgile on väga raskete tagajärgedega või ohustab loomade tervist
	Üksikud loomad on veidi kõhnunud, kuid nälja tunnustega loomi karjas ei esine.	Loomadel on nõrgalt väljendunud janu ja/või nälja tunnused. Karjas on kõhnunud loomi. Rikkumine hõlmab kuni 5% loomadest.	Loomad on ilmselgelt janus ja/või näljas. Karjas on kõhnunud või nälginud loomi. Loomad on kõhnunud kas söödakohtade puuduse või eale füsioloogilisi vajadusi mitterahuldava sööda tõttu. Rikkumine hõlmab 5 – 25 % loomadest.	Loomad on ilmselgelt janus ja/või näljas. Loomadel esineb lahjumuse tunnuseid. Loomad on kõhnunud kas söödakohtade puuduse või eale füsioloogilisi vajadusi mitterahuldava sööda tõttu. Rikkumine hõlmab 25-50 % loomadest.	Loomad on ilmselgelt janus ja/või näljas. Loomadel esineb kurtumuse ja tunnuseid. Karjas on nälginud, dehüdreerunud või seetõttu hukkunud loomi.
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest	Mõju väljub ettevõttest ning sellel on rasked tagajärjed või loomade tervisele
	Rikkumine on toimunud ühes karjas.	Rikkumine on toimunud kahes karjas.	Rikkumine on toimunud kolmes karjas.	Rikkumine on toimunud rohkem kui kolmes karjas.	X
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju	Püsiv mõju, millel on rasked tagajärjed või oht inimeste või loomade tervisele
	Nõude rikkumine on olnud ajutise iseloomuga, puudus likvideeriti viivitamata.	Nõude rikkumine on ühekordne. Nõude täitmine on kergesti organiseeritav.	Rikkumine on korduv. Loomadel tervisekahjustused.	Rikkumine on pidev.	Käitleja ei taha nõuet täita. Püsiv nälg on tekitanud pöördumatuid tervisekahjustusi (vet arsti hinnang) või loomade hukkamist.

Näide

Tootjal on kolm karja, ühes 150 pealises karjas on käestsöötmine ja kõik loomad ei pääse korruga sööma. Kontrollimise ajal oli antud karjas 15 (10%) kõhnunud looma, vaatamata eelnevatele ettekirjutustele ei ole omanik olukorra parandamiseks midagi ette võtnud.

Tõsidus- 10% loomadest esines nõuete rikkumisi → 3 punkti.

Ulatus- rikkumine on hõlmanud ühte karja → 1 punkti

Püsivus- rikkumine on korduv, omanik ei taha nõuet täita → 4 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 3+1+4=8 punkti.

NÕUE 28.1 (KM 11, N 2.1): Põllumajanduslikel eesmärkidel peetava või aretatava looma pidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale sobiva mikrokliima ja ruumi või ehitise, mis rahuldab liigile iseloomulikku liikumisvajadust ja muu looma terviseks ja heaoluks vajaliku.

[loomakaitseseaduse § 3 lõike 2 punktid 3 ja 4 ning lõige 3.](#)

Nõudeid 28.1, 28.2, 28.3 ja 28.4 hinnatakse **sama** maatriksi alusel.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise % põhjal

Ulatus – hinnatakse rikkumise ulatust

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud

Hindamismaatriks

	1	2	3	4	5
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur	Mõju nõude eesmärgile on väga raskete tagajärgedega või ohustab loomade tervist
	Nõuet ei täideta kuni 5 % loomade puhul.	Nõuet ei täideta 5-25 % loomade puhul.	Nõuet ei täideta 26-50 % loomade puhul.	Nõuet ei täideta üle 50 % loomade puhul.	Nõuet ei täideta kogu karja ulatuses
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest	Mõju väljub ettevõttest ning sellel on rasked tagajärjed või oht loomade tervisele
	Rikkumine on toimunud ühes karjas.	Rikkumine on toimunud kahes karjas.	Rikkumine on toimunud kolmes karjas.	Rikkumine on toimunud rohkem kui kolmes karjas.	Rikkumine on mõjutanud teiste käitlejate karjasid
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju	Püsiv mõju, millel on rasked tagajärjed või oht loomade tervisele
	Rikkumine koheselt kõrvaldatav	Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumise kestvust pole võimalik kindlaks määrata.	Käitleja ei taha nõuet täita

28.2 Põllumajanduslooma pidamise ruumis või ehitises peab olema piisavalt ruumi, et loomal oleks võimalik takistamatult süüa, juua, maha heita, lamada ja üles tõusta ning jässemeid välja sirutada. Loomapidamisel on keelatud kasutada vahendeid ja seadmeid, mis võivad looma vigastada. Loomapidamise ruum või ehitis peavad olema sellisest materjalist, mida on kerge puhastada ja desinfitseerida ning mis ei ole kahjulik looma tervisele.

loomakaitseaduse § 3 lõike 2 punkt 3 ja lõige 3;

põllumajandusministri 27. augusti 2009. a määruse nr 90 „Nõuded veise pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta“ § 3 lõiked 1–3;

põllumajandusministri 27. augusti 2009. a määruse nr 91 „Nõuded lamba ja kitse pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta“ § 3 lõige 1 ja § 7 lõige 1;

põllumajandusministri 3. detsembri 2002. a määruse nr 80 „Nõuded sigade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta, sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsete menetluste loetelu ja neid läbiviiavad isikud ning nõuded nende menetluste teostamisele ja neid menetlusi teostava isiku ettevalmistusele“ § 10 lõige 1 ja § 11 lõige 1;

põllumajandusministri 19. juuni 2003. a määruse nr 59 „Nõuded kanade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele“ § 3 lõige 3;

põllumajandusministri 27. juuli 2010. a määruse nr 84 „Nõuded broilerite pidamise, selleks ettenähtud ruumi või ehitise ja broilerite pidamise koolituse kohta“ § 5 lõige 1;

põllumajandusministri 6. septembri 2010. a määruse nr 88 „Nõuded karuslooma pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta“ § 5 lõige 1;

põllumajandusministri 23. oktoobri 2002. a määruse nr 78 „Nõuded vasikate pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele“ § 5 lõiked 1 ja 2.

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub põllumajanduslooma sisetingimustes pidajale (veis, siga, lammas, kits, hobune, munakana, broiler, karusloom)

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Nõude kontrollimisel hinnatakse kas loomade pidamise kohas on ruumi piisavalt, kas kõik loomad saavad takistamatult süüa, juua, maha heita, lamada ja üles tõusta ning jässemeid sirutada. Kas kasutatavad seadmed, ruumide sisustus ja põrandad on konstruktsioonilt sellised mis välistavad loomade vigastumise ja kas need on kergesti puhastatavad ega ole loomale kahjulikud.

Näide

Tootjal veiste vabapidamislaudas katkise sulu piirde vastu on ennast vigastanud 7 looma. Seadme rikke tõttu on vigastatud loomi leitud ka varasema inspekteerimise käigus.

Tõsidus- seadme rikke tõttu on vigastatud 25% loomadest → 2 punkti.

Ulatus- rikkumine on hõlmanud ühte karja → 1 punkti

Püüsimine- rikkumine on korduv → 3 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 2+1+3= 6 punkti.

28.3 Põllumajanduslooma pidamise ruumi või ehitise õhuvahetus peab tagama, et ruumi suhteline õhuniiskus, temperatuur, tolmu- ja gaasisaldus püsivad tasemel, mis ei kahjusta looma tervist. Põllumajanduslooma ei tohi pidada alaliselt pimedas. Looma pidamise ruum või ehitis peab olema piisavalt valgustatud kas loomuliku valguse või kunstliku valgustusega. Sigadel peab kunstliku valgustuse tugevus olema minimaalselt 40 lux. Võimalus peab olema kasutada ööpäev läbi lisavalgusallikat, et vajaduse korral kontrollida looma heaolu ja tervist. Sigade pidamise ruumis või ehitises ei tohi tekitada äkilist müra ja tuleb vältida pidevat mürataset, mis ületab 85 dBA.

[loomakaitseaduse § 3 lõike 2 punkt 3;](#)

[põllumajandusministri 27. augusti 2009. a määruse nr 90 „Nõuded veise pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta“ § 7 lõiked 1 ja 3;](#)

[põllumajandusministri 27. augusti 2009. a määruse nr 91 „Nõuded lamba ja kitse pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta“ § 6 lõiked 1 ja 3;](#)

[põllumajandusministri 23. oktoobri 2002. a määruse nr 78 „Nõuded vasikate pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele“ § 2 lõige 2 ja § 6;](#)

[põllumajandusministri 3. detsembri 2002. a määruse nr 80 „Nõuded sigade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta, sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsete menetluste loetelu ja neid läbiviivad isikud ning nõuded nende menetluste teostamisele ja neid menetlusi teostava isiku ettevalmistusele“ § 10 lõige 5, § 13 lõiked 1 ja 2;](#)

[põllumajandusministri 27. juuli 2010. a määruse nr 84 „Nõuded broilerite pidamise, selleks ettenähtud ruumi või ehitise ja broilerite pidamise koolituse kohta“ § 6;](#)

[põllumajandusministri 19. juuni 2003. a määruse nr 59 „Nõuded kanade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele“ § 3 lõige 6 ja § 4 lõiked 1, 3 ja 4;](#)

[põllumajandusministri 6. septembri 2010. a määruse nr 88 „Nõuded karuslooma pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta“ § 7 lõiked 1 ja 3.](#)

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub põllumajanduslooma sisetingimustes pidajale (veis, siga, lammas, kits, hobune, munakana, broiler, karusloom)

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Nõude kontrollimisel hinnatakse kas hoone soojustuse, kütte ja ventilatsioon tagavad õhuringluse, tolmusalduse, temperatuuri, suhtelise õhuniiskuse ja gaasisalduse tootmishoones tasemel, mis on sobilik seal olevate loomade pidamisele. Hinnatakse kas loomadele piisab füsioloogiliste ja käitumuslike vajaduste rahuldamiseks loomulikust valgusest, või tuleb võimaldada loomadele asjakohane kunstlik valgustus. Jälgitakse, et loomapidamishoones ei oleks loomi häirivat püsivat müra.

Näide:

Seoses elektrikatkestusega ei tööta sigala ventilatsioonisüsteem. Kuna antud sigala varugeneraator ei tööta, siis õhuvahetuse puudumise tõttu tõusid nii lauda temperatuur kui loomadele kahjulike gaaside, eelkõige ammoniaagi kontsentratsioon, loomad higistavad ja hingeldavad. Loomuliku ventilatsiooni kasutamise võimalus puudub.

Tõsidus- üle 50 % loomadest esines nõuete rikkumisi → 4 punkti.

Ulatus- rikkumine on hõlmanud ühte karja → 1 punkti

Püsivus- rikkumine on ühekordne → 2 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 4+1+2=7 punkti.

28.4 Väljas peetavaid loomi tuleb kaitsta looma tervist ähvardavate ohtude eest ja loomadele tagada võimalus varjuda. Väliaedik ja karjamaa peavad olema looma tervisele ohutud, piirdeaed tuleb hoida korras ja teravad esemed eemaldada. Loomale mittesobivate ilmastikutingimuste korral tuleb loomi nende eest kaitsta või mitte lasta karjamaale.

loomakaitseaduse § 3 lõike 2 punkt 4;

põllumajandusministri 3. detsembri 2002. a määruse nr 80 „Nõuded sigade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta, sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsete menetluste loetelu ja neid läbiviivad isikud ning nõuded nende menetluste teostamisele ja neid menetlusi teostava isiku ettevalmistusele“ § 15 lõiked 1 ja 2;

põllumajandusministri 27. augusti 2009. a määruse nr 90 „Nõuded veise pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta“ § 15;

põllumajandusministri 27. augusti 2009. a määruse nr 91 „Nõuded lamba ja kitse pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta“ § 7 lõige 5, § 11 lõiked 3, 4 ja 5;

põllumajandusministri 19. juuni 2003. a määruse nr 59 „Nõuded kanade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele“ § 9;

põllumajandusministri 23. oktoobri 2002. a määruse nr 78 „Nõuded vasikate pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele“ § 2¹;

põllumajandusministri 6. septembri 2010. a määruse nr 88 „Nõuded karuslooma pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta“ § 5 lõiked 2 ja 5.

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub põllumajanduslooma välistingimustes pidajale (veis, siga, lammas, kits, hobune, munakana, broiler, karusloom)

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Nõude kontrollimisel hinnatakse kas ebasoodsate ilmastikuolude korral on võimaldatud loomadele sobiv varjumisvõimalus ja kas antud varjualune võimaldab loomadel sinna korraga varjumise. Hinnatakse kas väliaedik ja karjamaa on loomadele ohutud, kas karjamaal või väliaedikus ei ole esemeid, mis võivad loomi vigastada või muul moel neile kahjulikud olla. Hinnatakse piirdeaedade korrasolu.

Näide

Tootjal on loomad karjamaal, piirdeaed on saanud karjamaa hooldustraktori pool veidi kahjustada, kuid loomad sealtkaudu karjaaiast välja ei pääse ja loomadele otsesest ohtu ei põhjusta. Kahjustus on tootjapoolt kergesti kõrvaldatav.

Tõsidus- loomad karjaaiast välja ei pääse, aia kahjustus minimaalne → 1 punkti.

Ulatus- rikkumine on hõlmanud ühte karja → 1 punkti

Püisivus- rikkumine on kergesti likvideeritav → 2 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 1+1+2=4 punkti.

NÕUE 29 (KM 11, N 3): Põllumajanduslooma tervist ja heaolu tuleb kontrollida nii sagedasti, kui seda on vaja vältivate kannatuste ärahoidmiseks. Looma pidamisega vahetult tegeval füüsilisel isikul peavad olema vajalikud teadmised looma anatoomiast, füsioloogiast, loomaliigile omastest käitumisharjumustest ja loomakaitsenõuetest ning asjakohased praktilised oskused.

Sellise põllumajanduslooma tervist ja heaolu, kelle suhtes kohaldatakse intensiivset loomapidamist, tuleb kontrollida vähemalt üks kord päevas. Siseruumis peetava vasika tervist ja heaolu kontrollitakse vähemalt 2 korda päevas. Broilerite tervist ja heaolu kontrollitakse vähemalt 2 korda päevas. Haigestunud või vigastatud loom peab saama **asjakohast ravi**. Vajaduse korral eraldatakse haige või vigastatud loom teistest loomadest, paigutades ta eraldi ruumi, kus on kuiv allapanu.

[loomakaitseseaduse § 3 lõike 2 punkt 2, lõiked 3¹ ja 3²;](#)

[põllumajandusministri 23. oktoobri 2002. a määruse nr 78 „Nõuded vasikate pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele“ §-d 4 ja 11;](#)

[põllumajandusministri 3. detsembri 2002. a määruse nr 80 „Nõuded sigade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta, sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsete menetluste loetelu ja neid läbiviivad isikud ning nõuded nende menetluste teostamisele ja neid menetlusi teostava isiku ettevalmistusele“ §-d 3 ja 5;](#)

[põllumajandusministri 27. augusti 2009. a määruse nr 90 „Nõuded veise pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta“ § 1 ja § 2 lõiked 1 ja 4;](#)

[põllumajandusministri 27. augusti 2009. a määruse nr 91 „Nõuded lamba ja kitse pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta“ § 1 ja § 2 lõiked 1 ja 4;](#)

[põllumajandusministri 19. juuni 2003. a määruse nr 59 „Nõuded kanade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele“ § 6 ja § 7 lõiked 1 ja 2;](#)

[põllumajandusministri 27. juuli 2010. a määruse nr 84 „Nõuded broilerite pidamise, selleks ettenähtud ruumi või ehitise ja broilerite pidamise koolituse kohta“ § 2 ja § 4 lõiked 1 ja 3;](#)

[põllumajandusministri 6. septembri 2010. a määruse nr 88 „Nõuded karuslooma pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta“ § 2 ja § 3 lõiked 1 ja 3.](#)

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub põllumajanduslooma pidajale (veis, siga, lammas, kits, hobune, munakana, broiler, karusloom). Intensiivne pidamine on selline pidamine, mille puhul loomade tervis ja ellujäämine sõltub tehniliste vahendite töökorrrast.

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Nõude kontrollimise käigus selgitatakse välja loomaomaniku või talitaja küsitluse teel loomade ülevaatuse sagedus ja hinnatakse loomade tervislikku olukorda karjas. Ravimiarvestuse registri sissekannete põhjal hinnatakse kas haige loom on saanud vajalikku veterinaarset abi ja kas farmis on olemas haigete loomade eraldipaigutamise võimalus.

Rikkumise hindamine.

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramiste ning eiramise % põhjal

Ulatus – hinnatakse, mitmes karjas rikkumine esines.

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud

Hindamismaatrics

	1	2	3	4	5
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur	Mõju nõude eesmärgile on väga raskete tagajärgedega või ohustab loomade tervist
	Kõik loomad on terved, kuid selgub, et paaril korral ei ole teostatud nõuetekohast loomade ülevaastust.	Karjas esineb 1-2 haiget looma, keda loomapidaja ei ole ülevaastuse käigus märganud.	Intensiivse loomapidamise korral ei kontrollita loomade tervisliku seisukorda regulaarselt. Karjas leidub kuni 5% haigeid loomi, keda loomapidaja ei ole märganud ja/või neid ei ole eraldatud tervetest loomadest.	Intensiivse loomapidamise korral ei kontrollita loomade tervisliku seisukorda vastavalt nõuetele. Karjas leidub üle 5% haigeid loomi kes ei ole saanud vajalikku veterinaarset ravi ja/või keda ei ole eraldatud omaette ruumi.	Mõne looma seisund on väga halb või leidub hukkunud loomi, kes pole saanud vajalikku ravi.
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest	Mõju väljub ettevõttest ning sellel on rasked tagajärjed või oht loomade tervisele
	Rikkumine on toimunud ühes karjas.	Rikkumine on toimunud kahes karjas.	Rikkumine on toimunud kolmes karjas.	Rikkumine on toimunud rohkem kui kolmes karjas.	Rikkumine on mõjutanud teiste käitlejate karjasid
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju	Püsiv mõju, millel on rasked tagajärjed või oht loomade tervisele
	Rikkumine lõpetatakse viivitamatult.	Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev	Loomapidaja ei taha nõuet täita

Näide

Loomapidajal on kolm karja, kõigis karjades leidub üksikuid haigeid loomi, keda loomapidaja ei ole ülevaastuse käigus märganud. Haigeid loomi mida omanik ei ole märganud on leitud ka varasema inspekteerimise käigus.

Tõsidus- nõuete rikkumine hõlmas mõnda looma → 2 punkti.

Ulatus- rikkumine on hõlmanud kolme karja → 3 punkti

Püsivus- rikkumine on korduv → 3 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest $2+3+3=8$ punkti.

NÕUE 30: (KM 11, N 4) Intensiivses loomapidamises kasutatavaid tehnilisi seadmeid tuleb kontrollida vähemalt üks kord päevas ning avastatud viga tuleb parandada võimalikult kiiresti. Kui viga ei saa võimalikult kiiresti parandada, tuleb viivitamata rakendada looma tervist ja heaolu kaitsvaid ajutisi meetmeid.

Põllumajanduslooma pidamisel sundventilatsiooniga ruumis tuleb tagada asjakohane varustus, et tagada piisav õhuvahetus looma tervise ja heaolu säilitamiseks süsteemirikke korral, ning rikest märkuandev häiresüsteem.

loomakaitseseaduse § 3 lõige 3³:

põllumajandusministri 23. oktoobri 2002. a määruse nr 78 „Nõuded vasikate pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele“ § 2 lõige 3;

põllumajandusministri 27. augusti 2009. a määruse nr 90 „Nõuded veise pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta“ § 4 lõiked 1, 3 ja 4 ning § 7 lõige 4;

põllumajandusministri 3. detsembri 2002. a määruse nr 80 „Nõuded sigade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta, sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsete menetluste loetelu ja neid läbiviivad isikud ning nõuded nende menetluste teostamisele ja neid menetlusi teostava isiku ettevalmistusele“ § 11 lõige 2;

põllumajandusministri 27. augusti 2009. a määruse nr 91 „Nõuded lamba ja kitse pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta“ § 4 lõige 1, § 6 lõige 4;

põllumajandusministri 19. juuni 2003. a määruse nr 59 „Nõuded kanade pidamisele ja selleks ettenähtud ruumile või ehitisele“ § 4 lõige 2;

põllumajandusministri 27. juuli 2010. a määruse nr 84 „Nõuded broilerite pidamise, selleks ettenähtud ruumi või ehitise ja broilerite pidamise koolituse kohta“ § 7 lõige 2;

põllumajandusministri 6. septembri 2010. a määruse nr 88 „Nõuded karuslooma pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta“ § 6 lõiked 3 ja 4 ning § 7 lõige 2.

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub põllumajanduslooma pidajale (veis, siga, lammas, kits, hobune, munakana, broiler, karusloom), kes kasutavad intensiivset pidamist.

Intensiivne pidamine on selline pidamine, mille puhul loomade tervis ja ellujäämine sõltub tehniliste vahendite töökorras.

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Kontrollitakse kas loomakasvatushoones asuvad tehnilised seadmed on töökorras ja selgitatakse välja kas nende tehnilist korrasolekut kontrollitakse regulaarselt.

Mittetöökorras seadme avastamise korral hinnatakse selle mõju loomadele, kas loomad kannatavad selle tagajärjel liigset janu, nälga ja/või kas seadme rike on tekitanud loomadele muid vigastusi või kannatusi. Kontrollitakse kas sundventilatsiooni kasutamise korral on rikkest märku andev töökorras alarmsüsteem ja kas on olemas töökorras varuventilatsioonisüsteem.

Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise laadi ning eiramise % põhjal

Ulatus – hinnatakse, mitmes karjas rikkumine esines.

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud

Hindamismatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	On esinenud seadme(te) rikkeid, loomade heaolu selle tagajärjel kannatanud ei ole.	Häiresüsteem sundventilatsiooni puhul ei ole töökorras või kasutatava(te) seadme(te) rike on tekitanud kannatusi kuni 15% loomadest ja/või vigastusi 1-2 loomal.	Häiresüsteem sundventilatsiooni puhul ei ole töökorras ja/või kasutatava(te) seadme(te) rike on tekitanud kannatusi 15-25% loomadest ja/või vigastusi 3-4 loomal.	Häiresüsteem sundventilatsiooni puhul puudub. Kasutatava(te) seadme(te) rike on tekitanud kannatusi üle 25% loomadest ja/või vigastusi rohkem kui 5 loomal.
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on toimunud ühes karjas.	Rikkumine on toimunud kahes karjas.	Rikkumine on toimunud kolmes karjas.	Rikkumine on toimunud rohkem kui kolmes karjas.
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
	Rikkumine lõpetatakse viivitamatult.	Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev ja loomapidaja ei taha nõuet täita

Näide

Tootjal on karjas probleem söödajaoturiga, katkise söödajaotori vastu on ennast vigastanud 2 looma.

Tõsidus- kaks looma on saanud kasutatava seadme tõttu vigastusi → 1 punkti.

Ulatus- rikkumine on hõlmanud ühte karja → 1 punkti.

Püsivus- rikkumine on ühekordne → 2 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest $1+1+2=4$ punkti.

NÕUE 31 (KM 11, N 5)

Keelatud on loomale kannatusi põhjustav aretustegevus ja muu sarnaste tagajärgedega tegu, mis ei ole tingitud looma ravimisest, muust veterinaarsest menetlusest ega hädaolukorrast. Keelatud on operatsioonid ja muud veterinaarsed menetlused, mis muudavad looma välimust ja mida ei tehta ravi eesmärgil. Keelatud on loomade kastreerimine pikaajset valu põhjustaval kudede nekroosi tekitaval viisil.

[loomakaitseaduse § 4 lõige 1, § 9 lõiked 1 ja 2.](#)

Kellele nõue kohaldub? Antud nõue kohaldub põllumajanduslooma pidajale (veis, siga, lammas, kits, hobune, munakana, broiler, karusloom)

Nõuetele vastavuse kohapealne kontroll

Kontrollitakse kas loomadel on tehtud ilma veterinaarse näidustuseta operatsioone, mis muudavad looma välimust. Hinnatakse kas loomadel on kasutatud sellist aretustegevust mis võib põhjustada neile liigseid kannatusi.

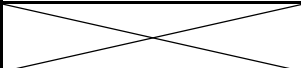
Rikkumise hindamine

Tõsidus – hinnatakse eeskirjade eiramise % põhjal.

Ulatus – hinnatakse, mitmes karjas rikkumine esines.

Püsivus – hinnatakse perioodi pikkust, mille jooksul rikkumine on toimunud.

Hindamismatriks

	1	2	3	4
TÕSIDUS	Mõju nõude eesmärgile praktiliselt puudub	Mõju nõude eesmärgile on vähene	Mõju nõude eesmärgile on oluline	Mõju nõude eesmärgile on väga suur
	Rikkumine esineb kuni 5% loomadest.	Rikkumine esineb 5-15% loomadest.	Rikkumine esineb 15-25% loomadest.	Rikkumine esineb üle 25% loomadest.
ULATUS	Ei oma mõju kogu tegevusele	Mõjutab vähe kogu tegevust	Mõjutab oluliselt kogu tegevust	Mõju väljub ettevõttest
	Rikkumine on toimunud ühes karjas.	Rikkumine on toimunud kahes karjas.	Rikkumine on toimunud kolmes karjas.	Rikkumine on toimunud rohkem kui kolmes karjas.
PÜSIVUS	Koheselt eemaldatav mõju	Kergesti eemaldatav mõju	Raskesti eemaldatav mõju	Püsiv mõju
		Rikkumine on ühekordne	Rikkumine on korduv	Rikkumine on pidev ja käitleja ei taha nõuet täita

Näide

Tootjal on lambad kahes karjas, osade jäärade kastreerimiseks on kasutatud kummirõngaid. Kontrolli käigus selgus et mõlemas karjas on 15% jääradest kastreeritud kudede pikaajalist nekroosi põhjustava kummirõnga abil. Rikkumist on esinenud tootjal ka varem.

Tõsidus-15% loomadest esines nõuete rikkumisi → 3 punkti.

Ulatus- rikkumine on hõlmanud kahte karja → 2 punkti

Püsivus- rikkumine on korduv → 3 punkti.

Kokku saab taotleja nõude rikkumise eest 3+2+3=8 punkti.